

המציפה

ערתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

באוסטריא אינגרין :
 לשנה 7. — בתרים
 חצי שנה 3.50
 לרבע 1.75
 באשכנז :
 לשנה 8. — בתרים
 ביתר הארצות :
 לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.
 מחיר גליון בודד 14 הלר.
 ברכת מדי 60 הלר. הודעת אירוסין בתר.
 זו או זו בראש הגליון שני בתרים
 איך הנחה מהמחיר.

מודעות

כפי גדל השטח ולפי מקומן.
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקום בית הראו הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 האדרבה לבית המערכת ולאוסטריא
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בהון לארץ להוסף : Oesterreich)
 בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 22 Września 1911.

גליון לה.

קראקא, כ"ט אלול פ' האזינו ערי"ה התרע"א.

צעקת שבר תפרכם להתפרץ מתוך חזנו הפצוע
 בסכמנו את כל הצרות והתלאות, שהמיטה עלינו שנת
 הכלחות הזאת. אוי מה היה לנו! נקרא מנהמת לב
 מתעמף ביאוש, למראה מדורות הגיהנם, שעברנו בהם.
 גזל משפט, שפך דם נקיים והתעללות מחפירה ככבודנו
 באוסטריא, לחץ נורא, גרושים ועלילות ברוסיא, שוד
 ודחיה באנגליא, רציהות והרס ומססה בארץ-ישראל,
 גדרת כל הדרכים ונעילת כל השערים, רדיפות והעקות
 בלי קץ ככל הארצות, בכל חלקי התבל, ועל כל
 הרעה, שבאתנו מן החוץ, נוספו מכוכות ומכסוכים
 והתאבקות של שגעון וירידת כחה לחיי חברתה מבפנים—
 זהו הסך-הכל של חשכון תלאותינו בשנה הזאת.

ולשוא מהפשת עינינו, המעורפלת בדמעות, אחרי
 שביב נחמה בתוך ים החשך והכערה הזה, מנחה אובד
 בחשכת אין סוף. מהו הדבר הטוב, שהשנה הזאת
 משאירה לנו? היא חלתה בנו רק שוד ושבה, גזלה
 מידנו גם מאשר כבר רכשנו לנו בעמל רב וערערה
 את מצבנו עוד יותר. לנו יהודי גליציה די רמ להזכיר
 את אבדן הקלוב היהודי בבית-המחוקקים ואת חקי
 העמל, שיצאו להצר את צעדינו בשדה הכלכלה,
 הנקדה האחת המפזיזה מעט אור בתוך החשכה הנצחה,
 הקונגרס הציוני, גם היא אינה עוצרת כח לנחמנו
 מיגוננו הרב. יותר ממכוכות חדשות ושנוי בהנהגת
 ההסתדרות, שאין מיחסים לו ערך גדול ביותר, לא הביא
 לנו הקונגרס הזה מאומה.

והנה אנו מציגים את כף רגלנו על ספתן שנה
 חדשה. אנו חפצים להתברך — וקירות לבנו הומים
 לנו בעצב; להשמיע תרועת שמחה וגיל — ואנו
 בוכים; לנחם את נפשנו, כי השנה החדשה תביא מרפא

תקיעה גדולה!

לכל שנה חדשה אנחנו נכנסים נאזרים ברוח
 גבורה ואמץ-לב למלחמה חדשה בעד כל הקדוש
 ומרום בעינינו, ובתקוות חדשות להתגבר על המכשולים
 החוסמים את דרכנו ולהשיג את המטרה, שאנו הותרים
 אליה זה כמה. אבל זה גורלנו תמיד: אנו נכנסים
 אליה בתקוה ויוצאים ממנה במפה-נפש. תקוותינו נכזבות,
 חלומותינו עולים בתהו כאבוכעות של בורית, ולא
 רק שאין שאיפותינו מתגשמות בפעל ותנאי חיינו אינם
 משתנים לטובה, אלא אנו מעטיקים עוד לשקוע ולרדת
 אחרנית ומצבנו ירע עוד יותר. המאזן השנתי, שאנו
 עורכים מקץ כל שנה, הוא רק סכום של אכזרות
 חדשות והרכבות חדשים ואם לפעמים נמצא בו ריחה,
 הנהו כל-כך צנום ופעוט, כל-כך זוטור ודל, עד כי
 כמותו כאין מול ההפסד העצום שסבלנו.

גם לשנת תרע"א נכנסנו ברוח מלא תוחלת,
 ככל ארץ נוצצה לקראתנו נקדת-זהה, שסביבה התרכזו
 תקוותינו והתלכדו לשמש מבהיקה, שהכניסה חום
 ואור ללבנו הנאנק והכואב והובישה את הדמעות
 מעינינו על חרבן תקוותינו בשנה שחלפה. פה נגלתה
 נקדת הזהר בדמות אנקטה לצרות היהודים והתעוררות
 יק"א, שם בצורת מניסטריום לברזי, כאן בדמות כמול
 תחום המושב, שם בצורה אחרת מרהיבה ומשמחת,
 קוינה נלחמנו, גם הקרבנו קרבנות. אבל לריק יגענו, את
 כל עמלנו נשא רוח, רק אורות מתעים התעללו בנו,
 שדעכו ונעלמו אחד אחר השני, ואנחנו נשארו מגששים
 באפלה חר-גונית מתרודה, רצוצים, לקויים, מרפרפים
 על בלימה כגשמות ערמילאות, שוממים ונואשים.

אולם פעם אחת נכשל בעבירה במיד ע"י ריה,
 שחל בשבת ואז לא הועילו לו כל צדקותיה, הרב
 בעצמו העבירו מחוקתו, ואז בא קץ להתמנותו ויש
 אומרים, שגם קץ בחייו. ומעשה שהיה כך היה. באסרו
 חגי שאחר הפסח, יום מעונן היה, בחוץ סער רוח-אדר
 קר מאד והביא בכפיו פתותי שלג לח ונמס. קור של
 חרף שלט בבחמ"ד, ישבנו בחבוק ידי, פהקנו ועסקנו
 בדברים בטלים, מובן שלא היה לנו עדין חשק ללמוד
 ביום הראשון שאחר החג ונפרט, כי ערב שבת היה
 אז, יום שגם באמצע הזמן ממעטים ללמוד בו... יוסל
 יונה, שעדין לא גמר את תפלתו, העיר למוסר את
 אָזנינו על שאנו מבליים את שעויותינו בהבל הבליים,
 וקרא עלינו את הכתוב "הקומצים מלוח", כלומר מן
 התורה הנכראת לוח, "עלי שיח", כלומר לשיחת
 חולין, "ושרש רתמים לחמס" בגיהנום, חברנו ב, שהיה
 ל"ץ גדול, לחש באזנינו: "כדאי לגרש מעט את
 השעמום ולהתלוצץ בזקן שוטה זה". התרה בו בחכור:
 "התשמעו ר' יוסל יונה? אם תקניטו אותנו לא נתכם
 לתקוע בשופר בביח"ג בראש השנה הבא." יוסל יונה,
 שהיה קצת פתי, נמחר ונות לכעוס, התקצף וקרא:
 "דרך ארץ שקצים! חוצפא כזאת! נערים שובבים
 כאלה לא ינחו אותי לתקוע בשופר!" "אני בעצמי,
 קרא חברנו, לא אניה אותו לתקוע בראשון של
 ר"ה ואתם כלכם לא תניחוהו לתקוע בשני בו". אנחנו
 ידענו למה רמזו מלינו ואמרנו: טוב, יהי כדברך, ויוסל
 יונה הכועס לא הכין בחפזו את כונתו ונתמלא קצף

מקטרגים עדי, שאינו ראוי לאותה איצטלא, לפי
 שאינו למדן כאביו וגם לא ירא-שמים כמותו, ולא
 אבו לספור לו את חזקת אביו. אולם הרב הגין עליו,
 באמרו, שהוא תוקע אומן ומומחה ותקיעותיו ותרועותיו
 מצינות בקולן המחריד והמעורה, ובפקודתו נתמנה
 לתקוע בבהכ"ג למרות משמיני הרבים.
 כל ימות השנה היה יוסל יונה אדם פשוט, טרוד
 במסחרו ומתנהג ככל יהודי השוק, השקועים כל ימיהם
 במ"ט שערי הגשמיות... אולם משנכנס אלול נעשה
 אדם אחר לגמרי, הוציא את שופרו ממקום כבודו, נקחו
 ושפשפשו היטב והניחו בתיק טליתו והתחיל לחיות
 חיים חדשים, חיים רוחניים ומלאי ענין, פשט את
 צורתו הפשוטה והמגושמת של כל השנה ולבש צורה
 אחרת, צורה רוחנית. הוא הוציא א"ע מעולם המסחר
 ועזב את חנותו וכל אשר לו ביד ביב וסגר א"ע בין
 כתלי ביהכ"ג ובהמ"ד, בבקר האריך במקוה, בתפלה
 ובאמירת תהלים ואחר הצהרים עסק בלמוד דיני השופר
 והתקיעות.
 בין השמשות היה מספר לנו בחורי ביהמ"ד ע"ד
 קדושת השופר וגדולתו, שבו נתנה תורה לישראל,
 בו עתיד הקב"ה לקבץ גליותינו ובו הוא עתיד לעורר
 ישני עפר ולהחיותם. גם מיל עמנו ארוכות וקצרות
 בפרדים והרכה לדבר גבוהה על ערך התקיעות וכונתן
 ע"פ סודות הקבלה. כה התנהג בקדושה ובטהרה
 בהדש אלול, שהקדישו כלו לדי, עד שגם מתנגדיו
 ישוואו הודו בעל כרחם, שתוקע כשר והגון הוא.

שמואל זאנבל וואלף

מאורשים כאלול תרע"א
 אשפצין אשפצין
 גלדה הורוויטין
 גלדה ריענעגהויפט
 מאורשים בחדש אלול תרע"א
 לאַנצק סמוך לסנדן הישנה
 משאנאדאלנא
 ככל קרובי ידידי וחברי לדעה הנני מביע בזה
 ברכת כוחתי ומקרב ולב אברך אותם בשנה טובה
 ומאשרת, ותמור כרטיסי-ברכה מיוחדים הנני מנדב
 חמשה בתרים לטובת ביה"ם "תחכמני" ביפו.
 משה הוכמאן.
 מקרב לבי ונפשי אברך את שייב הוי"ג מו"ה
 חיים צבי תאומים להתמנותו למלא מקום אביו הרב
 ז"ל במשרת דיין ומו"ץ בקולומיה, ואברכהו שיעלה
 ויצליח וישמחו בו בני עירו ויהי לברכה ולתהלה בעדתו.
 חיים יהודה מייזלש — קראקא.
 ממעמקי לבני הנני מברך באהבה בלי מצרים
 את כ' אבי היקר מר נתן מאיר ווערנער במיחאילעני
 (רומניא) ואת כ' אמי היקרה מרת עטמא ת' בכתובה
 ותתימה טובה ובכל טוב עד בלי די.
 א. ב. ווערנער — ווין.
 את כל ידידיו, ידידותיו ומכיריו הננו מברכים
 בשנה טובה ומאושרה.
 שמואל סאלפעטער ואשתו — טרנוב.

את כל קוראינו וסופרינו וידידיו הננו מברכים
 בכוח"ט. בשנת גאולה ואושר וחיים טובים.
 מערכת "המצפה".

פיליטון

בגלל ראש השנה שחל בשבת.

כל ימיו היה יוסל יונה התוקע בביח"ג מצטער
 על ר"ה שחל בשבת, ולפעמים כא לירי התמרטרות
 וכעם עד שפיו הכשילו והתרעם על חו"ל, שאסרו
 לתקוע בשופר ב"ה שחל בשבת, תקיעת השופר
 היתה חביבה עליו מאד ולכבוד גדול ולמצוה גדולה
 נחשבה לו תקיעתו בביח"ג לפני הרב רוב מנינה של
 העיר, ואלמלא היו הנבאים מניחים אותו לתקוע והיו
 דורשים ממנו איזה שכר, בידוע שהיה מקריב כל הוננו
 בעד התקיעות. הוא היה תוקע מצוין שאין כמותו
 בכל העיר, לא אירע לו כלל שיפסיק פעם איזו
 תקיעה, שברים או תרועה. קול השופר שלו היה
 חזק ונורא. בתרועתו היה מילל לילה מעוררת, שלא
 נשמע כמותה מפי שום תוקע.
 שפיציאליסט מיוחד היה לתקוע "תקיעה גדולה".
 נשימה ארוכה היתה לו נטבעה, ותקיעה גדולה שלו
 היתה נמשכת כחמשה מינוטים וקולה הולך וחזק מאד,
 ונשמע מסוף שוק ביהכ"ג ועד סופו וחרדה אחזה את
 כל העם אשר בבית ואשר בחוץ.
 אומנותו זאת למד עוד בילדותו אצל אביו,
 שהיה תוקע בבהכ"ג לפניו. אחרי מות אביו היו רבים

אשר בין נושאייה עלה בגורלו של רב עם ישראל לגור בגלותו הכבדה את ידה עליו. כי מתחלת בריאתה התנשאה לאמר: אני היורשת, כי מתה האם. ישראל בעקשנות אלקית מוחה: לא. אני מאמין. אם גם תעננו בכל מצרי שאל לא אאמין. בהוכחות כאלו תבררו רק את ההפך מכונתכם. החמם וחוק-דכם יגינו על "האמת" שלכם, ועל האמת שלנו תגן היא בעצמה וגם עלינו תגן.

ובכל שנה ושנה ביום הרת עולם, ביום המסנה את המחשבה אל בריאת העולם ואל אותו הכח המסתתר המחיה אותו והמקימו מתאסף עם עולם להמליך אל עולם ולהכריז את אלקיו לברו למלך על כל הארץ. כי הוא לברו מרום וקדוש. ואין אלקי מבלעדיו. ובתפלתו: מלך על כל העולם כלו בכבודך... וידע כל פעול. ויבין כל יצור... ויאמר... ר' אלקי ישראל מלך... אפס זולתו... ויתקן העולם במלכות שדי... כמעט מתעורר הרצון לצטט פה את כל חלקי התפלה הנעלה הלז בשלמותם.

אכן, זו מחאה נכבדה. כל מלה כעין הדינמיט לכה וכעין הברלה לטהר.

זכרונות. "זכור ימות עולם, בינו שנות דור ודור" — זהו יסוד מוסד בחיי עם ישראל. הפרינציפיה הזאת היא לו לקו על דרכו. אמנם הוא איננו עומד על עמדה אחת, צועד הוא דרכו הלאה לפי טבע ההתפתחות המונח בקרבו ומתאמץ לברא ערכין חדשים לפי רוח דור דור. אבל בכל דרכו הארוכה הוא מסב פעם בפעם את ראשו להעבר שלו, לראות אם זו היא הדרך, אישר התנתה לו ההיסטוריה שלו.

הוא מבין שנות דור ודור, מתאים את מעשיו לפי רוח העת, קולט אל קרבו את קולטורת הזמן, מלקט את פרחי ההשתלמות השתולים בכל דור ונומעם בכרמו שלו. מאסף את הנצוצות הפזורים בין האומות. אבל הוא זוכר ימות עולם, שומר את קניינו שלו מימות עולם, לכל יבולע להם. ואינו מוסיף על אוצרו דבר המתנגד לרוחו הוא.

הנה באו וכאים אויבים ו"אוהבים" בחזק-יד ובחלקות לתת לו אל חדש או להוסיף על שלו. באים ומשדכים לו ארץ חדשה, שפה חדשה. אבל הוא זוכר ימות עולם. אלמיו הוא רק אלקי עולם, אלקים אשר מעולם הוא ולא "חדשים מסרוב באוי" ארצו היא רק ארץ אבותיו שפתו היא רק שפת אבותיו תורתו היא רק זאת, אשר היא לו מורשה מאבותיו. כי אם יתנודד מעט ויסור מדרכו, אז יחדל להיות מה שהוא ויהיה לאחר וסופו כליון.

"נצח ישראל לא ישקר", הנצחיות של ישראל תלויה בוה, אם לא ישקר ולא יזנב הוא לעצמו ולא

מתרמתם הארוכה ולעשות במעשה הרבנים בימי קדם לצאת אל העם, לשפח בקרבו את הרגש הרתי, להשפיע לטובה על הנוך בניו ולתקן תקנות טובות לפי צורך וממנו. לא עת הרדם העת הזאת. לפעול ולעבוד הם צריכים עתה!

בכל אפסי התבל יעמדו היהודים בראש השנה כבתי-התפלה, כחדריהם וכנאוריהם, כציוניהם וכמתנגדיהם, ואזניהם קשובות אל קול השופר, המתרע ומחריד את הלכות. יעורר נא הקול הזה את הרגשותיהם המאובנות ירעיש את הנימים הנמים שבלבם, ויזרזם להזרינות גדולה על ידי התאחדות מוצקה למלחמה בעד קיומנו. כי הסכנה המרחפת עליו הולכת וגדולה. השופר תקוע! קורא הוא לנו להתעתר למלחמה ולצאת אל המערכה, כי צבאות האויב מריקים את חרכם עלינו, הכו אחים את ידיכם איש לרעהו, מפלגה לחברתה תתקע בך, ולקול תרועת השופר, התוקע תקיעה גדולה, כקריאת ההזרה האחרונה של מצביא צבא המלחמה, נבנס שלובי זרוע באיש אחר חברים אל תוך השנה החדשה, לא בתקוות לגדולות, לנצחונות מפתיעים, כי-אם כאמונה הזומה, כי ידוע נדע לעמוד בקשרי מלחמה, ולא נהיה כאותם הגבורים הנופלים חללים בשדה קטל ואינם מסגירים את נפשם ביד האויב! אנחנו גם נפל לא נפול וגם את דגלנו לא נפיל מידנו, אלא נחזיק מעמד למרות כל תגרות הצוררים, ויהי גם מספרם פי עשרים, ואי-נצחונם הוא הוא נצחוננו!

תקיעה גדולה! הידד אחים, המצביא נותן אות נהיה נא חילים נאמנים במלחמתנו, ואז עשה נעשה וגם יכל נוכל, ושמנו, שם ישראל, ישאר בספר החיים! אהרן ריבטר.

על המצפה.

הגות לב לימים נוראים.

מלכיות.

אלמרי באנו לחפש אחרי איזו תועלת בקיומו של עם ישראל, לבקש איזו תעודה בחייו ולו לא מצאנו רק זאת: כי בקיומו הוא מחאה חיה נגד הברות א המפורסמת — דיינו. סקירה קצרה על יחוסו של עם ישראל אל העולם הגדול אשר סביבו מראשית צמיחתו עד היום הזה מספקת לשעבר אותנו אל הרעיון, כי תעודת ישראל מעולם היא אם לא ללחום, לכה"פ למהות נגד "שקרים מוסכמים", ההולכים ופושטים צורתם ולובשים צורות שונות בכל דברי ימי העולם. וכל האמונות וההשקפות לזמניהן ותקופותיהן כמו נעלבו עיי מחאתו של העם הכורד והקטן הזה וחתרו להכחידו בדאגתן לכבודן וגם לקיומן, והאמונה,

וגהה לשברנו הגדול — ונוחם נסתר מעינינו. אין שביכ תקוה, היאוש האפל אורב לנו ממחבואו ומקפיה את הדם בעורקינו. רק שקר נעשה כנפשנו אם נצלצל במליצות על-דבר תקוות, על-דבר אפשרות להטיב את מצבנו בעתיד הקרוב. התפרצות הפנעות גם באנגליא, שאלו הביע איש את אפשרותה לפני היותה לעובדה קימת, היינו יורקים בפניו ולועגים לו, בצביון רוח השנאה לישראל בארץ-ישראל, המתחדדת והולכת מיום ליום וההתנפלויות הבלתי פוסקות על מושבותינו שם, ובכלל התעמקות המשטמה נגדנו והתגברותה בכל הארצות, אינם אותות מרגינים בשבילנו, ארבה, אלה הם אותות, כי סער חדש ממשמש להתפרץ מסתר רבצו על ראשנו, והלואי שישקרו, ואל לנו להעלים זאת במר-לב ודחונות את עצמנו ואת העם בתקוות שקר. הרינו יודעים עד כמה התמרמו נביאינו וטובי עמנו מעולם עד נביאי השקר, שחפצו לישן את העם בהכטחות "שלום, שלום" בעת אשר השאל היתה פתחה לרגליו והיה צפוי לנפול למשואות. עלינו לגלות את האמת בכל צבעיה המחרידים, כי רק הכרת הסכנה בכל נוראותיה מוכשרה לעוררנו להזרין נגדה באמץ הראוי ולאחוז בתחבולות ואמצעים מכריעים, המתאימים לנגד הסכנה. העובר לבטח דרכו ואינו מרגיש באויב, האורב לנפשו, יפול ברעה ואחריתו עדי אבה, אבל היודע את הסכנה, יורחו הפץ-הקיום הנטוע בו, איך להשמר מפניה ולצאת למרחב. עתיד קשה מחכה לנו, עטוי בלהה וזעוה, שידרוש מידנו אמץ-לב ומסירות-נפש, לא פחות מעברנו הרחוק של לפני מאות בשנים, — נכריז נא את זאת בלי חת, למען ידעו כחות החיים שבקרבו איך להגן עד עצמם מכליון.

עתה בעמדנו לפני הסכנה, כי מצבנו יורע עוד יותר, איננו רשאים עוד בשום אופן להרשות לנו את הלוקסוס הנורא של התפוררות והתפוצצות לכתות כתות נצות ונלחמות זו בזו. עתה צריכים אנו להרום עד היסוד את המחיצות המבדילות בין מפלגה ומפלגה, למגר לארץ את החומה הסינית, שבין חסידים ומתנגדים, חרדים ונאורים, וכו'. כי רק על-ידי השתתפות כל כחותינו המפוררים, להתבצר בקרבנו פנימה, אפשר יהיה עוד לעצור בעד הפסקת הוט הסטוריתנו, שאלפי אויבים מתנכלים באלפי דרכים לקפדהו.

עתה צריכה גם השנאה הנטורה בין כתות החסידים ורבייהם לחלוף ולעבור מן העולם, ועליהן לעשות אגודה אחת להלחם, לא זו בכו כדרכן לדאבוננו עד כה, להרבות מרגים ומחלקת בכל עיר בדבר מנוי שוביים ורבנים, אלא נגד האויב המתנקש כנפש כלן, כנפש עמן, גדולות ונצורות היו החסידים ונושאי דגלם יכולים לעשות, אלו התאחדו יחד במטרה, לעשות דבר-מה לטובת עמם! עתה צריכים גם רבנינו להתעורר

ימי אלול דאו חיש וצללו בים העבר, יחד עם כל השנה הישנה וריה הגיע לבא. שבת, ראשון דריה בשעה ד' באשמורת הבקר, פני המזרח האירו כבה בעיר הם, השערים והתרסים סגורים, שוכני בתי המר אלה נמים עדין את שנתן, נשמעה רק קריאת התרנגולים הרבים, המוכנים כבר בכל בית יהודי לערב יוחכ"פ, לבסר בעדו ובעד ביתו ולהיות לברות למו אחר התענית הארוכה... בזריזות פותח קופל השמש דבהכ"נ את שער ביתו ויוצא החוצה, לעורר את בעה"ב לעבודת הכורא. מה גורא היום הזה, הוא מגמגם לעצמו, מלאכים יחפזון מאימת הדין וההרגה אשר ביאור תלבש חרות, והעצלים הללו סרוחים עדין על ערשותם, כאלו יום פשוט היום... הגחו סוכב יחדי בחוצות העיר וקורא בקול מחריד ומעורר: "אל בית הכנסת!" ובלכתו כה והנה הוא שומע פתאום קול שופר הולך וחזק מאד. ויחרד האיש וילפת, מה זאת? שאל איע, מי זה תוקע בשופר בשבת? ובהמתו את אזניו להקשיב מאין הקול יוצא, הרגיש, כי מעלית בית ר' יוסל יונה נשמע הקול. השמש נגש שמה ופשט צוארו למעלה וקרא בכל כחו: "יוסל יונה! הלא שבת היום?" מיד נפסק קול השופר ולא נשמע עוד. קופל הפץ להבנס הביתה ולישאל פשר הדבר, אולם השער סגור היה, ויוסל יונה לא הפץ לפתחו כעשותו א"ע כאלו אינו שומע כלום. קופל מהר להרב, שהיה עה, וספר לו בדברים האלה. הרב נכהל ונשתומם ואחרי עכור חצי שעה הזמין אליו את ר' יוסל יונה ושאלו מה ראה על ככה

תקיעת השופר ביה שחל בשבת, כי את הכתוב "וכיין תרועה מקרא קדש" יש לכאר באופן אחר, ואם לא היו מקבלים את סברתי הייתי אומר, שכמו שתקנו הבקאים בהלכות קדוש החדש, לא "בדיו" פסח, כדי שלא הא חל יוחכ"פ לא בערב שבת ולא במוצאי שבת, יתקנו לא "בדיו" פסח ולא חל לעולם ר"ה בשבת... בכל אופן לא הייתי נותן דהשאר כמו שהוא, שיהא אפשר להיות ר"ה בלי תקיעת שופר, סים כמנצה.

ומה יהיה בשבועתכם, שאלו חברנו הלא נשבעתם בחייכם, שתתקעו בראשון דריה הבע' שבועה לאו מלתא זמרתא היא ולמיחוש מיהו בעינן.

שבועה כזאת אין שמה שבועה, השיב יוסל יונה במשיכת כתפים, כי נשבעתי בטעות, ויצא בחפזון לביתו, אולם הכרת פניו ענתה בו, כי דברי חברנו עשו עליו רושם לא נעים...

עבר אביב, בלה קיין, הגיע אלול, החדש האחרון לחדשי השנה, המעורר והמחזיר בתשובה. יוסל יונה בלה את ימי אלול בבהמיה, כדרכו בכל שנת והברנו מר בו לא נתן לו מרגוע, כי לא הניחו לשכוח את שבועתו. בכל יום ויום שאל אותה, מה יהיה בשבועתו ואם באמת יתקע בראשון דריה... יוסל יונה הפש אחרי תרועים שונים, אולם אנחנו חברנו בו, שבאמת דואג הוא על שבועתו ומתעצב על לבו, שמא יביא את חייו בסכנה...

נורא וצעק: "עז פנים שכמותך לא יניח אותי לתקוע! מי אתה ומה אתה? כרב שבכלבים, הלא הרב ובל הערה רגמוך." אינני ירא מפני כל, קרא חברנו בעוז בשום אופן לא תתקע ביום א' של ראש השנה... התשמעו, בה אחיה כמו שלא יתקע ביום ראשון דריה הבע' למי, גמר כמנצה. "רשע! קרא יוסל יונה כעם נורא, הנה נשבע בחיך? נשבע אני בחיי, בה אחיה אני כמו שאתקע בשופר בראשון דריה ובשני בו באין מפריע ונראה דברי מי יקומו." אנו הבחורים והמתפללים האחרים, שהיו עוד בבהמיה, פרצנו בשחוק גדול לשמע שבועתו. ורי יוסל יונה טרם הכין למה צוחקים עד שקרא אליו אברך אחד: "וקן שוטה! למה תתנו אתכם ללעג? הלא יום א' דריה הבע' יחול בשבת? פני יוסל יונה אדמו מבייש ובקש תרועים, לחפות על שגיאתו. הפרנסה הקשה, גמגם, כמצטרך על אי-ידיעתו את חשבון הירחים, מטרידה אותו ומבלבלה את מוחו, עד שאינני יודע איזה יום היום, ומכיש שלא ידעתי כלל שר"ה הבע' יחול בשבת, כן, נאנח אנהה עמוקה אחרי הפסקה קצרה, שוב חל ר"ה בשבת. הלא תודו שאין מרגישים שום עונג רוחני בריה שחל בשבת, אין כל חיל ורעה ואין כל התעוררות, לא נכר כלל אם יום הדין הוא, והרהור תשובה מאן דבר שמיה, כי מי המעורר לתשובה אם לא השופר בדברי הנביא: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו? ואם שופר אין כאן, תשובה מנא לן? לוא הייתי חי בימי חכמי התלמוד, הייתי חולק על דברי האוסרים את

בגוד באידיאליו. עתיד נכון לעם ישראל אם רק יזכור את עברו.

שׁוֹפְרוֹת

תקע בשופר גדול לחרותנו, זה ראש מאווי ישראל. אם שומר ישראל על קניני הרוחניים עלה ועולה לו זה בדם בניו וגם לא יבצר מהגלות להעיב את רוחו. למרות נמרו את ברמו עלה בו שמיר ושית, בכל עמרו לשמור על אוצרו, הכתה הגלות פרצים ברוחו וסינים השביתוה ממהרה. כח היצירה, אשר חי בקרבו בימי געוריו, במעט נדבא, בי על מרשין לא יצמחו פרחים. פגעי הגלות עלולות עליו מכל עברים ושואפות לבלעוהו בגופו ונפשו ואם אמנם לא עלתה לה להגלות להמית את נפשו, אבל להעיב את זהרה עלה בידה, ואם לא תעצור בח למחות את שם ישראל כליל, הנה לנפצו לרסיסים גדול כחה. אבל התקוה תעודדהו, ועל זה יתפלל, כי יבא יום ויתקע בשופר גדול וכאו האובדים והנדחים והיה לעם אחד חי בירושלים. ע. ל. קורנבליט.

יְשׁוּעוֹת הַיְהוּדוֹת.

בתור הציר האחד — שנבחר מועידה-מצומצמת של המורשים המורחים, שהיתה בפרמיסקא לתכלית בירור היחס אל השאלה אם ישאר "המזרחי" בתוך ההסתדרות חצינית או יצא מתובה — מגליציה אל הועידה המיוחדת, שהקהילה הלשכה-המרבית של "המזרחי" כברלין, אני מוצא לחובה לי לתת דין וחשבון ע"י העתונות ולברר במקצת להקהל העברי — בין שהם בעד או כנגד המזרחי — את היסודות והיעיקרים, שעליו סומך "המזרחי".

להועידה המיוחדת היה ערך רב. סדר-היום עצמו היה סבה נכונה: מצד ראשי הלשכה הוצע, ש"המזרחי" יצא מתוך ההסתדרות הכללית וישאר ההסתדרות עומדת בפני עצמה, שתעבד עבודה חצינית על בסיס התורה והמצוה. מהו ההבדל בין השקפת-העולם היהודית של החינוך הכללית ובין אותה של "המזרחי"? בשעה שסתם-חציני די לו בהרגשה הלאומית, בשלילת הגלות ובחיוב ישוב העם העברי, הנה המזרחי מוסיף עוד צעד: הוא עומד ג"ב על הבסיס הנזכר, רק בתוספת הדתיות. עם ודת מושג אחד לנבו.

אם בן — יאמרו רבים, וביחוד מן החצינים הצעירים — הלא "המזרחי" הוא נסיגה לאחור, אל הקנאות, אל הגיטו, צריך איפא לציין דבריו של המצייר שטרק, שאמר בשם "המזרחי" על הקונגרס: בחיים הפרטים של סתם-חציני, של היחיד, אין המזרחי מתערב כלל, אבל בענינים הנוגעים לחינוך-הכללית הוא דורש שמירת התורה. מעשה היחיד הוא דבר שבפרט, והמעשה הכללי, הרי זה פרינציפ. למשל: ד"ר נ. נ. מחלל שבת בין כתלי ביתו — זהו ענינו הפרטי, אולם כשעובד בשבת בלשכה חצינית או בעני,

ומה הגיע אליו... בתחלה כפר בכל ומען להדי"ט וקלל וחרף את קופל השמש, שהעליל עליו עלילת שוא. אח"כ כאשר הציק לו הרב בדבריו החדים, הודה במקצת באמרו, שכאשר השכים שבח לנמרו, כי שבת היום ובחן את השופר בדרכו בכל שנה, אולם כאשר קצף עליו הרב ואמר, שאי אפשר ששבח בי שבת היום, התפרץ בכבי וספר להרב את דבר שבועתו, לאמרו, כי אע"פ שעשה שלא בהונן, בונתו היתה רצויה, כי דאג לחייו ורצה לקיים את שבועתו, שנשבח במלית ובתפלין... הרב היה הוכך בזה להחמיר והמיל עליו קנס, לבלי תקוע בשופר בבה"ב מחר, ובכדי שלא לבישו רבים יעצה שהוא בעצמו יגיד בבה"ב לפני הקהל, שהוא מותר על חוקתו, יען חולה הוא וחזהו חלש. יוסל יונה שתק וקבל עליו את עניו בע"ב, אולם אי אפשר לשום סוד שלא יתגלה, ואחר ר"ה נתגלה המעשה בכל העיר.

אין לשער את דאבון לב יוסל יונה האומלל ואת חרפתו שסבל. מה תרצו רבותי, הוא לא הוציא ל"ע את שנתו ר"ל ואם כנים דברי האומרים, שעל ידי שנפסקה חוקתו מת, אזי שבק לן יוסל יונה את חייו, אראש השנה שחל בשבת... שמואל צבי ווייס.

חיוני — זהו דבר שבכלל ואין לעשותו בשום אופן. "המזרחי" בתור התגשמות ההשקפה הדתית-לאומית הוא מין "סינטיזה" בין חצינים שבעמנו: איננו שמאלי חציני-חיוני, המעמיד הכל רק על הלאומיות, ואיננו מיני קנאי, המעמיד הכל רק על הדתיות. לאומיות גרידא הרי זה מין "מאטריאליזם" לבני "המזרחי", ודתיות גרידא מין "ספיריטואליזם" רוחני. אבל המזרחי הוא גם זאת וגם זאת: גשמי ורוחני. קשור אל גוף-העם ודבוק אל הנשמה העברית. בתור "אדם" הוא לוקח חלק בכל נצחונות-הקולטורה של אירופה, ובתור "יהודי" הוא נאמן לאוצרות-הקולטורה משלו, הספונים בתורה ובמסורה. זהו הצד החיוני, ובמעשה רוצה הוא לפעול בשביל קיום העם היהודי כפי הפרוגרמה הכללית, וגם בשביל קיום הדת כפי רוח המסורה.

סוף סוף הלא יש "פלטפורמה" על בסיס ההשקפה העולמית-הלאומית בשביל כלנו: המזרחי, למשל, מכבד את השבת בתור "שבת קדש" ויום-מנוחה לגוף ולנפש של היהודי, וסתם-חציני רואה בשבת יצירה רוחנית-מוציאלית של העם, והמסקנא אחת: שבת היא מוסד יהודי ולה הזכות בכל אופן...

אולם ישנם כאמור צעירים, שאינם רוצים לתת חשבון לעצמם, כי יש "עבודה מיראה" ויש "עבודה מאהבה". ישמור האחד — ולוא גם קנאי — את המצות "מיראת שמים", וישמור השני — ולוא גם נאור — אותה המצוה מאהבה, ונניח: מאהבה לעמו ולכל שביהדות יסודו... ונמצאים צעירים כאלה בעלי השכלה נכונה והולכים ומיסדים ביפו גימנויה עברית. טוב מאד! אבל רואים הם עצמם מחויבים להנהיג מין מודרניסמוס, שהוא מתנגד לרוח היהודי. מין קנאות חדשה לשם ההתקדמות... ומלמדים תורה דוקא בתוספת ה"ביבעלקריטיקי" הזרה, כלומר: בידם האחת הם בונים מקדש בלבב הצעיר, ובידם השנית הם מחריבים אותו באכזריות...

ואם קבל הקונגרס החכמה לעבד עבודה-קולטורית בארץ-ישראל ביחד עם עבודת הישוב, הרי משמעי: לעבד בשביל הגוף וגם בשביל הנשמה של העם. ואולם נשמת העם קשורה אל חקי-הדת המציניים את ארצנו ומפעלינו. — זוהי נקודת-ראות המזרחי, ולכן תקפה יראה את המזרחי מפני ההחלטה הנזכרת. קולטורה — מה טוב, ע"י זה יהיו הקטנים עשירי-המדע ומוזינים למלחמת החיים, אך לדאבוננו הננו רואים את הגימנסיה ודרכה, "הרכוש קח לך" — והנפש תן לך! ומיראה מדבר נקראה ה"ועידה שלא מן המניין" וכאה ההצעה הנמרצה.

מאמצות רבות נאספו צירים, מלאי-רצינות ובהרגשת האחריות הרבה. רצון אחד עורדם: לעבד באופן היותר טוב בשביל היהודים והיהדות. רק דעותיהם מחולקות על אדות הדרכים המובילים אל המטרה. ובלב הרוב הגדול פעם רגש האחדות הישראלית, החינוך דא הבעת פרינציפ האחדות של הגוף העממי, כמו שהדת היא הברית המאחד של נשמת האומה, אבל לא "פתקא של הכשר" בשביל החינוך יהיה "המזרחי", אלא הישרות (ה"געוויסען") של החינוך, אך מעוט של הצירים האשכנזים וציר אונגרי הנם בעד הפרוד מן ההסתדרות הכללית. גדול כח ההרגל בשתי הארצות, האלה נפרדו כבר היהודים למפלגותיהם הדתיות...

מצד האחד — הרוב — מלא אפטימיסמוס, כי בח החיים של האומה יגבר ויכלה את "הכשר החי" (או כמו שאמר הר"ר פרנק, ראש המזרחי של עכשו, כי נקוה שיקיים המכרא "מהרסיך" ו"סחריביך" ממך יצאו ויעזבו את התנועה ביד הבונים לבדם וכי אם ישאר "המזרחי" בתוך ההסתדרות, יש לקוות, שהשפעתו תגבר על "החונך" אם נשתדל להרבות חברים למזרחי ונוכל להראות, כי העם אתנו ולבא אל הקונגרס במספר רב... ומצד השני — המעוט — שאינו זו מנסודת חפץ-הפירוד...

אבל דבר-מה מורגש מסביב: אהבה ליהודים ו"הדות" באן אין מלחמת-מפלגות. "המזרחי" אינו דורש מאומה בשבילו מן ההסתדרות החינוכית, אלא רק כשביל הכלל, בעד העם ובעד הדת... ומורגש הצורך לצאת אל המערכה בפעולות ומעשים: יבאו פועלים שומרי דת לארץ ישראל וייסדו שם בתי-ספר על יסודות החונך הדתי-הלאומי... ונצח הרצון לאהדות העם! נצח האפטימיסמוס, התקוה, שיעלה ביד "המזרחי"

למשוך שדרות רחנות להסתפח עליו. שדה-העבודה רחב: מעבר מזה לפתח את החוש הצבורי-הלאומי בין היהודים הדתיים, לקרבם לעבודה משותפת בתחית העם, ומעבר מזה לעורר את הצעירים לשיבה אל היהדות הצרופה — דתית-לאומית — ללמדם סוף סוף להתגאות על הקנין-הרוחני היהודי, שזכה בו ישראל את העולם: התורה והדת.

"המזרחי" נשאר בתוך ההסתדרות החינוכית כמובן בתנאי. עבודת-החונך בא"י צריכה להעשות בחותם היהדות הדתית והלאומית, ולמען יסוס הדבר הזה מחויבים כל החידים המודים בקיום הדת, להסתפח מחנות מחנות על "המזרחי", ובה הרבים במח רב יהיה. ראובן פאהן.

בפעל כפיו נוקש.

אדם פשוט כי יקרה לו מקרה סטוליפין והקורבים אליו יתאוננו על גורלו, יענום הכל בבוז: אין לכם רשות להתאונן, בפעל כפיו נוקש, זורע עולה יקצור און, לסטוליפין לא יאמרו כן, אלא ירעישו את קוי המלגרה בהבעת השתתפות, במכמאי חנופה, אע"פ שהחונפים ההם לא יוכלו להשתחרר בלבם מן המוסר האמתי הניל. את מי זה צריבים גדולי רוסיא להאשים? באיזה זכות הם מבקשים תרנגל לכפרה? האם לא עמל סטוליפין ראש ממשלת רוסיא בחמש שנות ממשלתו בכל מאמצי בתו, להקים לו את כל רוסיא לאויבים? בזרון אכזרי דכא כל מחשבת צדק והרים את הרשעה למרום הגדולה. ברנל גאווה אוילית רמס את כל טובי הלאום הרוסי ומרר את חייהם, בקש להמניע את כל הממלכה בים דם, בים בערות וסכלות, בידי המאות השחורות מסר את כל הארץ ויושביה, להשחיר פניהם כשולי קרירה, שכורים נבלים, ריקים ופוחזים, עושי כל תועבה, עשה לראשי המדברים בכל עיני הצבור ובשאון גאותם החרישו את כל. בכל מיני אכזריות וזדון נכלי רשעה קדמונית ענה את כל העמים הזרים, שאסונם הביאם במשך ההיסטוריה תחת יד המוסקוויים, גזל את חרות הפינים, קפח את הפולנים, מפינלנד ומפולן קרע רצועות, לספחן בגבול רוסיא, את היהודים האטללים עשה כעפר לדוש וגזר עליהם בכל יום גזירות חדשות ולעולם לא נחה דעתו וכשואל לא ידע שבעה, תחת הפגרומוס, שעצר בידו החוקה, התנכל להשמיד את היהודים ברעב ובבערות ובמצור ובמצוק, ומה יכלו היהודים לקוות משליט עריץ בזה, אשר התריו נגד כל רוסיא והכעים תמורוים את כל המפלגות בלי הבדל, הדומה של באי-כח העמים ומועצת הממלכה של כל שרי הארץ ואלופיה הביעו לו יחד גערה ואי-אמון והוא לא הרפה מרסן הממשלה ומשל הלאה על אפס ועל חמתם של כל יושבי רוסיא! מאה ושלישים מיליון נפש אדם לא יכלו לעמוד נגדו ולהעבירו עד שהוא עצמו הניח רשת לרנליו. ממחנה המורדים שבר לו מרגלים, לשמור את חבריהם ולגלות מצפוניהם. שנים אחדות ההתנהג בן והכריע בערמתו זאת את כל המורדים ולכדם ברשתו והפר את כל מחשבותם, והשמה הזאת הורידתו לשחת, בפעל כפיו נוקש העריץ. אחד המורדים הנשכרים האלה, ששכרתו הפוליציה, לשמור את סטוליפין עצמו, שלח בו יד ונחת בו שני כדורי מות, בהרכ המכונה במכמא הרוסי בגרוב (בן בנו של סופר יהודי ידוע, שהמיר דתו לעת זקנה), היה זמן רב מרגל בשכר אצל הפוליציה הפולימית והלשין כמה פעמים על חבריו, כאנגנים-פרובוקטורים אחרים למאות, הרוקדים על שתי חתונות" יחד, כאזוב למשל, הוא קבל פקודה מאת אגודת המורדים בפטרבורג, להרוג את סטוליפין בעת בעת חגיגת הממשלה בקיוב ביום 15 לחיז בגלוי מצבת הזכרון של הקיסר אלכסנדר השני, בהרב מהר להודיע את הפוליציה, כי מתנכלים בנפש ראש הממשלה, הפוליציה שמה את התיש לשומר הגן ומסרה בידו את שמירת חייו של המניסטר ודתכלית זאת נתן לו שר השוטרים קרמה להכנס את התיאטר, שלא הכניסו בו באותו הלילה רק את משפחת הצאר וגדולי השרים ושרי העיר הנאמנים, ובהרב מלא תפקידו באמונה אחרי תום המחזה השני, בצאת סטוליפין מתוך תאו ועמד עם חבריו בתוך ההיכל אצל המנגנים, ירה בו שני כדורים ואחד חדר אל בטנו, בקש בהרכ לנמו, אך אופיצירים סבוהו ובתפוחו חברותם, סטוליפין

התהפך ביסורים ארבעה ימים ומת. ואנשי רוסיה האמתים מבששים לנקום ביהודים ומכריזים פגרות ברור הרבה, כי לא ניצוץ היהדות, אשר בלב נכד המשוטר, דחק את בלי-הנשק בידו, לא נקמת העם היהודי בקש לנקום, כי-אם את נקמת רוסיה ומשכיליה, שלחצם סטוליפין, אבל מה למאות השחורות לבקש מעטים ולהקור את האמת, להם רק למצוא בכל מקרה ופגע תואנה להתנפל על עם הרטם. אחינו בקיוב ובכל רוסיה שרויים בסחה, כי מי יודע אם תוכל ואם תאכה באמת הממשלה לעצור בעד ההמון הזועף, עשירי היהודים נמלטים מן העיר.

אתרוגי ארץ-ישראל בשוגג.

בגן הסכות הבא יברכו שונאי ציון בעל כרחם על אתרוגי א"י. בארץ זון אין בשנה הזאת אתרוגים כמעט כלום וסוחריו היונים, המביאים בכל שנה אתרוגי יון למדיעסט, עלו בקיץ הזה ליפו, למנות שם אתרוגים ולמכרם במדיעסט בתור אתרוגי קורפו ויכשילו בעוהיר את הרבים. דומה הדבר למעשה המסופר בנמרא באחד שבקש לזנות עם אישה זרה ובטעות בא על אשתו או באחה, שבקש לאכול בשר חזיר ובטעות עלה בידו בשר כשר. כמה יצטערו בזה פלוני החסיד ופלוני הנבאי, הנהוגים בכל שנה להכעיס את הציונים, כהביאם אתרוגי קורפו דוקא לביהמ"ד ומתפארים בנאוה שבטרה גדול עלה בידם להשיג אתרוג קורפאי אמתי ולא נתנו את הסוחרים להבשילם הלילה באתרוג א"י, כי אין להכניס תועבה אל מקום קדוש. בשנה הזאת לא תועיל זהירותם. הם יחרו אחרי אתרוג קורפאי והסוחר יבטיחם כי כעצם ידיו קנה את הסחורה במדיעסט מדי סוחר יוני ממש, ערל שבערלים ולא ידע האומלל, כי הערל היוני הערום המענה, הביא למדיעסט בערמה אתרוגי ארץ-ישראל וככרם בתור קורפאים. סוף העולם בא, אין עוד להאמין אפילו ליונים. גם הצדיקים האלה טוברים קלא-אלן בתור תבלת. היינו רגילים, שמתכרם במרמה אתרוגי יוני לחובבי א"י בתור אתרוג מארץ-ישראל. אם אלה הקלים גותנים להטעות את עצמם אין חרוש, אבל בשנה הזאת יהיו יהודים יראים ושלמים המומעים ויכשלו היו בספק ברכה לבטלה. אמנם שונגים יהיו וכודאי יעלה עדיהם הכרוב כאלו ברכו על אתרוג יוני ממש, כי כונתם היתה לטובה. אבל מה נעשה בכלל, שליחי מצוה אינם נזקים והשתא יהיו סוחריו האתרוגים היונים במדיעסט כלם נזקים, שילכו למנות אתרוגים יונים, כמו שצותה התוהק ויכשלו ר"ל באתרוגים מא"י. אבל תנוה דעתכם מרוש עליון, שעכ"פ לא תכרכו בשנה הזאת ביום א' של סכות על אתרוג מארץ-ישראל, כי יום א' של סכות הל בשבת. ועל חשש ברכה לבטלה שבשאר הימים תכוונו בליל יום הקדוש כאמרכם, ונסלח לכל עדרת בני ישראל ולגר הגר בתוכם, כי לכל העם בשגנה, שיסלחו לכם מן השמים גם על העון הפלילי הזה, כי סוף סוף בשגנה ימכרו לכם אתרוגי א"י בתור יוניים והכל הולך אחרי הכונה.

פיריטון קמין.

תכלה שנה וקללותיה.

שמעו נא רבותי, כאמרכם בליל ראש השנה בין תפלת המנחה האחרונה של שנה תרע"א והמעריב הראשון של שנת תרע"ב את התפלה החשובה והפופולרית, "אחות קמנה" ותסימו ז' פעמים, "תכלה שנה וקללותיה", היעלה על רעיונכם איזה רמז על המאורעות, שעברו עלינו בשנה החולפת ואשר נגעו בחיים הכלליים והצביריים שלנו? אני כשאני לעצמי יבאו על זכרוני שבעה מאורעות רבי-עורך בסוף כל אחד משבעת הפסוקים, כאשר אסיים בכל פסוק, "תכלה שנה וקללותיה" אזכור אחת מקללות השנה, שתכלה לנצח. אהות קמנה תפלות יה עורכה. ישתבה הבורא (אחשוב או), שכבר כלתה השנה הראשונה לשאלת המזוגים, איזה שאון, איזה רעש, איזה טאראראם היו מראשית השנה עד אחריתה בענין המזוגים, לזה נתנו המפסרים הרמים רשיון למיזגה ולזה לא לזה

הבטיחו לתת רק אחרי-כן ולא היום ולזה גם הבטחה טובה לא נתנו. זעקות, תהנונים, יללות וככויות; אוי, באיזו הכנעה ערבה האחות הקמנה והרלה — מעמד המזוגים — את תפלותיה. העתונים צעקה שמשפחות שלמות גועות ברעב, לאחר הלכו את הקונצסיה בדלי ולהשני אף לא בכף, ובכץ צריכים לנסוע לוויץ, להתחנן לפני החלונות הגבוהים ובאמצע החורף, בעת שהגגות נבקעו ופקעו מחוזק הקור, נתאספו אלפי יהודים צנוטים, זקנים חלשים, מזוגים מכבדי, שזחלו מתחת התנור החם ונסעו בצוותא הדא עם אפטרופסיהם ווינה. אם עשו חיל בדרכם זאת ידוע לכל, וכאשר חזרו מנסיעתם — שערוניה הדרשה, נסים ונפלאות, ויון פה, ויון שם, תכן הענין, התמצית הראשית, מה הבאתם משם? ביצה נכונה, ועוד הפעם התחילו העתונים לצלצל בכל הפעמונים: היתכן, להעביר פרנסה יהודית לאחרים, זרים אוכמים נחלותיה! לא נחשה נראה מי "תגבר, ואנב הציגו בדיוק מסכנות המזוגים, אשר שדרה הממשלה מהם את לחמם הדל בלי שום חמא. בסוף לא נשאר רק לקרוא עם משוררנו זה: "אל נא רפא למחלותיה!" ואמנם מעט או הרבה מצאו ענפי פרנסות אחרות והמת המזוגים שככה. תכלה שנה וקללותיה! בנועם מליים כוי, הוי המליים והלשונות השונות למיניהן! אין צרה לכרה באה, יחד עם צרת המזוגים היה לנו לפני שלשה רבעי שנה עסק אי-נעים אהר, ספירת העם, הקונסקריפציה. גם מזה לא נשארה חתיכת בריאות ללאום היהודי הרבה סבלנו בעד הצדק והיושר, בעד "נועם מליים", שלא הפצנו לשקר ולהונות את הממשלה ולכתוב "שפת לא ידענו נשמע", בעד האמת נענשו אחינו קשה בסנס כפול ומכופל והאביזנים, שלא היה להם לשלם, נעכטו או נכלאו במאסר, או לנו משנת ספירת העם! הרבה נזכרנה ונבכינה. מה לנו היהודים ולצרה הזאת! תכלה שנה וקללותיה.

רעה את צאנך אריות זרו כוי, הוי רבש"ע, פתח נא איזה מקור פרנסה טובה ליימך ישראל ורעה אותם במרעה טוב, כי האריות זרו כל המקצועות והמסחרים שהיו עד הנה רק בידי היהודים, זרים שולחים ידיהם במסחר וגוזלים את פרוסת הלהם מפינו, המה מתחכמים לנו, ואומרים "ערו", לעשות אתנו ח"ו כלה המד רוצים, "לכלי השאיר עוללות לנו". אחרי צרת המזוגים התחיל הפרדמנט למפל בחק הרוכלים ובאו כלם כאחד לידי גמר, להשבית את העסק ההוא, שיהודים לרביהות יהיו ממנו. ת"ל שהצעה הזאת לא נשאה פרי, בתהו ובהו יסודתה ואחריתה עד אובד. תכלה שנה וקללותיה!

מתי תעלה בתך מבור כוי, עד מתי נהיה למרמס רגל העריצים כאסירי עולם בבית כלא, מתי "תשבר עלה", כעת כחירת הפרלמנט היינו לשכנינו הפולנים כמו אותם הכלואים בבור, הנאלצים לעבוד למרות רצונם עבודת-הפרך, אפילו עבודות כאלה, שנכראו אך ורק להצר להם ולמטרר את הייהם, כמו למשל לחקים בתי-אסירים. כן הכרהנו (אחרים כרצון טוב אמנם) לתמוך בידנו את הקלוב הפולני. האין זאת מכאוב לכך פלסי דגורא וגסקרות של ברזל נקל לשאת מענוים כאלה, ת"ל בלד ענן וילך, סוף להבחירות. תכלה שנה וקללותיה!

הי' לה קבעו הגוי כלו כוי, ראו הצוררים בדרוהביטש את מרץ אחינו בהכחירות שם והתלקחה קנאתם העזה ולא אמרו די לשמחתם על הצרות המוסריות והרוחניות שלנו, לא הסתפמו, במוכנו ששבענו, בזכותנו הפוליטית שגזלו לעצמם, וכזו איש לוי, הלא ראו, כי היהודים שלמים עוד נגופותיהם ונתנו פקודה, שיעמדו הכן אנשי חיל עם הרכותיהם שלופות על זרועותיהם והכו בכליון-עינים על תכשירה טובה. כשראו כנופיה יהודית יחד נתנו צו לירות, פייער וכיו קרבנות התבוססו בדרמס, לבנו קרעו, ובכל זאת לא ממך נעו מעגלותיה, כבר קרו אסונות יותר גדולים לישראל והיהודי ישאר לעולם יהודי, האנחות על אודות הקרבנות האלה כבר שבו למקומן והרמעות למקורן. תכלה שנה וקללותיה!

זמירות הבת והשקה תגביר כוי, החולניגים הפראים גם שנאתם גם רשעתם הן מדאפנה הישנה, האנטישמים הפקחים לא ישתמשו עוד בערילת דם כמו הרומים המפשים בקיוב, לפתע פתאום, כמו הנופל מן הגג, הא לך עלילת-דם, גם זאת הסר להרימל

של שנת תרע"א, אך שכחו בטח את הזמר "סוף מעשה במחשבה תחלה", בי לא היה זאת עוד קומפלט מפותח כד צרכו, נודעו כל מזמותיהם ושבענו למצער נקמה גדולה במתנכלים עלינו, ובכך נתן לנו המקרה המעצב הזה ענין להתלב בו "זמירות הבת והשקה תגביר", ותעביר מלב ראבת נפשה, לזה דרוש אך תנאי אהר, שהוא שנים: שהבטן לא תהיה ריקה והמוח לא יתפוצץ מדאגת יום מחר. אין נהוץ כלל וכלל, שנזמר על בטול עלילת-דם, כי באופן היותר טוב אין אנו שואבים תענוג מעניגים כאלה. תכלה שנה וקללותיה!

נחה בנחת לנוה רבצה בוי, אין עור מקום ליהודי האמלל במלוא רחב אירפה, אם גם באנגליא, ארץ התרבות הגבוהה, אשר "כפורחת עלתה נצה — לא הכשילו אשכולותיה, גם שם עושים פוגרומים על יהודים, אנה ינוסו לעזרה? אם הפועלים האנגלים עושים שביתה כללית, היהודי השעיר לעזאזל, סוף דבר כבר ראינו לדאכוננו כשנה זו גם שוד על יהודי אנגליא, שלא פללנו מעולם, תכלה שנה וקללותיה! חזקו וגי'לו כוי שוד גמר, עתה צריכים לשטוח ולגיל, כי שוד גמר גם באנגליא, סוף להצרות שעמדו עלינו בשנה הישנה, תעלו לציון ואמר סולו סולו מסלותיה" ויהי אשר לאומי וכללי, כבר תחל שנה וברכותיה! אמן!

י. ל. וויינר עב.

מכתבים מערי המדינה.

סמבור-הישנה. בשבוע שעבר הראו היהודים בעירנו מה רב כח האחדות לפעול גדולות. צדיקים היו לבחור סטלא מקום ראש האוהדים, שהלך לעולמו. שר הסחור עם הפקידים הפולנים הרהים על ידיו העטור, כדרכם, קנדיט אנטישמ, צורר יהודים גלוי, והתאספו להכריח את הפרנסים היהודים באיומים שונים, לספור את קולותיהם עליו או למצער לבלתי השתתף בבחירה, למען יוכל שר הסחור למנות את הצורך הזה למושר יהודי בעיר מטעם הממשלה. אבל סימני הבהירות למועצת-המסלכה פשטה פה שטת ההתרפפות את הרגל היהודים, ובראשם הגבירים הנכבדים מר א. אברדס. מר ש. לנדא ומר י. הורוביץ, סרבו לפקודת הפולנים התקיפים, לא שעו לא לאיומיהם ולא להנפשותיהם. במרץ נפלא עמדו על דעתם, ובעזרת הרוחניים בהרו את הקנדיט, שאותו מצאו מוכשר לספור את גורל העיר בידו, אדם ישר לב ואוהב ישראל, ופני הצוררים הפו. ראוי המעשה הזה של פרנסינו להיות לסופת להבדיהם בכל הערים, להגן בעוז על אנטרסי עסם, ושלא להכרך בסורד-לב אתרי התקיפים ההפצים להשתמש בזכותנו לרעתנו.

פלוני.

מדיעסט. סוף סוף נרגעו הרוחות בין יהודי עירנו. הרב החדש דיר ישראל צולר תתחב בקהל היהודי בלכתו בדרך רבו הרב מרגלית בפלורנץ והרבה יש לקוות מרב כזה. וכבר נתפרסם בימים הראשונים לבאו הנה כהוקר דבריו ימי היהודים באיטליא. הפש בארטיבים עתיקים ומצא כהב יד משנת 1590, הסדר ע"ד יהודי, ששמו יצחק מריאסם, שקבל דיפלום מאת המלך. האיש הזה היה מן הראשונים במשפחת סורפורגו, אשר גרץ סדר על אדותיו ומסיל ספק במציאותו וסהכתב הזה נדע את כל פרטי האיש הזה. עוד מצא כתבי יד כתובים עברית, המדברים ע"ד כנין ביהיבי וויזנטי פה ומנהגיו ותקנותיו. הרב סקה למצוא עוד כתבים, אשר יפיצו אור על-בוא היהודים הנה ועל הייהם.

ע"פ ספירת העם האחרונה ישנם 5300 יהודים בעירנו. מספרם נתרבה בשנים האחרונות ע"י הגרה סכל הארצות, כי היהודים התושבים אינם סתרכים אלא סתפעטים, כי רבים מהם ודוקא החרדים לא יקחו להם נשים וכמעט המשים אהויים מסאה לוקחים נשים נכריות וזרעם יאבד. אולי יצליח הרב ההדש לעכב מעט את ההתבוללות בחיותו איש רצוי לכל. בשבוע שעבר פתח ספרו בביהמ"ד וגנבו כל כסף הצדקה, שנמצא בקופסות ומנורת כסף, ששויה ת"ק כתר. המשטרה חפשה איש תשוד בקנית החפצים.

סנחם יצחק היהודי

מכתב מרוסיה.

ווארשא. הרוח העברי החל לפעם בעומה רבה בחיי הצבור הכי גדול באירפה, בחיי הקהלה הווארשאית. זה אך ארבע שנים עברו אחרי הסהוסות ומה גדול ההבדל בין הרוח הווארשאי של אז, רוה זרנוני ריאלי גלוחי ובין הרוח הנושב עתה. הרוח העברי, שישן שנה לתרגית, התעורר לחיים של חלוץ עצמות ולפעמים סועילים להם ולעולם הישראלי. כמו בתוך כורת דבורים יחמו חלואטיים העבדים בקולי קולות וגם דבש הרבה המה סביאם בהריצות ידים, הצפירה" שזה אך כשנה לא שלמה הוא יוצאה סהדרש, מונה ככך מספר הווארשי

יותר מעשרת אלפים. הוי' סהכנסה מן הצד... והו' כמעט למעלה מן המבע, כי יש כווארשא ארבעה עתונים יומיים זרנגונים, המנסים ברקיע היהורי וכל אהר סתאמץ להשתיק את חבריו בכרוזים צעקניים על-אדות התשורות, שהוא סבטיה לקוראני, שעליהן ישתמסו גם העתונים הלועזים. אך כל הסכין סוד רוח הזיום הסתלק בהתנבות ווארשא יכיר על נקלה, כי הקולות האלה יהדלו ובעוד זמן מעצר חדר העתונות הצעקנית הזאת מעל הבמה והעברית חלך לה בהדרגה אטית אבל סבעיה סעלה סעלה.

לא יאמן כי יסופר גם בעולם התרדים הקיצוניים החל הרוח העברי הלאומי לנשב בעוז ובהדר, והוא יעורר ישנים ונלאים סתרדסתם הארובה, להחזיר עטרה לישנה. עוד מעט וכווארשא תחלנה להופיע סהברות סאה הרב הגאון ר' ראובן נייפלד בנוכחידבור, שכהן יוארו כל המעשים, שעל היהורים התרדים כפולץ וברוסיא להוציא לפעולות ובראש כלם היא להקהיל אספת רבנים סכל הלקי התכל, להחאהר חחת הגל ציון וירושלם ברוח הסודיה. והרב הזה איננו בודה, כל הגה היוצא ספיו נססר סאזן אל און בכל דהבי סרינות רוסיא וגדור רבנים לאלפים, זקנים וצעירים עוסר חכן לפקותו. כללו של דבר, רוח הרשע סהוללת נפלאות סכשבה בעולם העברי, אשר אהרי דומיה איומה זה כסה הוא באסת כהירה גם בעיני הסאמינים הגדולים ברוח העוז ובכה הקיום של ישראל גוי אחד בארץ. הספלה ההרדית הקיצונה ורבנים גאונים סצוינים כראשה כבר הספיקה לבער סעליה את עפר רגלי הגאווה הרוססות עליהם, לעשות אח התורה אספופה ליודשי גדולה בישראל ולהעמיד את כל היהדות על רגל אחת של קבלת פני אדם בהג... כפלא הוא הרוח הזה ! איך נועזו הרבנים כפולץ, הסהוכנים ברוח העבדות וההתרססות לכבדי צריקים, להתקוסם והאדסר'ים הללו יודעים ומבינים וסחשים. כל העינים צופיות וראוי לכל העולם הישראלי להחבונן בעינים פקונות לווארשא.

נחום איש גפרון.

מכתב מארץ ישראל.

צפת. סחלת דלקת העינים שולטת פה בכל הקפה בעבור החום ההזק, שהתחולל פה כל ימי הקיץ. בפרט סובלים מסנה ילדים קטנים.

העבודה להסיך המים העירה כבר התחילה ובעוד זמן קצר יהיו לנו מים חיים סצויים לכל אדם ולא תצטרך עוד אשה לסאול מים סשכנתה.

ביושבות עירנו פרצה סחלקת של התחרות בין ישיבת חתם סופר¹ הנסנה על כולל גליצא ובין ישיבת הרידב"ז. הקוראים עתוני ירושלם יוכלו לדעת הצדק עם מי. עתה נתפשטה שמועה ביינו, כי הרידב"ז יסע לחו"ל, לגליצא, בעוד שני חרשים אל הנשיא היי, להסנין את בעל דינו לדין חורה לפני רבני גליצא. סאברכי ישיבת חתם סופר נכנסה סהאה אל נשיאנו, שיובל את הגזרה, שגזרו הסנהלים ללסוד לעשות, כל שעה בשכר 10 הלרים ויש סקבלים 6 הלרים. התורה נעששה מין סחורה, שסתן שכרה בעולם הזה תיכף יסוד. לאברכי ישיבת הרידב"ז יש תלונה אחרת. שם סמלמים בער כל הרש ביהר, אבל בהרשי ניסן ותרשי אין סמלמים כלום, אעיפ שההוצאות כפל כפלים בהרשי החגים. אבל מה לעשות להחן הרידב"ז, כי כן גזר. ססעתי שבעוד שבועים תהיה בענין הזה אספה כללית. היורפתי.

מקרוב ומרחוק.

שוונות. גם ווי' נטלה חלקה כמלחמת היקרות המקיפה את כל אירפה. ביום א' ש"ז היו כווי' אספות עם ככמה טקומות, לקרוא תגר על היקר, שאי-אפשר לשאתו. אחרי האספות פשט ההמון על בתי הצבור להחריכם. פוצצו החלונות בכית מועצת העיר, בכית הדין הגדול, בכמה בתי-ספר ובכתי קודה, כארמונות ובכתי מסחר. מכתי הספר הוציאו את כל הרהיטים והכלים החוצה והציתום באש. את מרכבות הפרמוואי שכרו והפכו ואהת מהן שרפו. את גני העיר החריכו, את פנסי הרחובות עקרו ונפצו. את השוטרים והצבא שכאו להשגיה. סקלו כאכנים. אך ווי' אינה כגליצא. בעיר גליצית היו נפלים כמלחמה כזאת אלפי חללים וכווי' נפל רק חלל אחד ושמונה נפצעים כסכנה ומאה בלי סכנה. כמאתים איש נכלאו. — הפגנות נגד היוקר היו גם כצרפת וכביהם. הפועלים גוזלים את המזון, שהאכרים מכיאים העירה ומכים את האכרים. — כספרד נגלה חבל קושרים אנרחיים ונתפש. — כחינא המרידה מתגברה, המורדים ככשו עיר והרגו את בני ביתו של הנציב. הפקידים נמלטו. — המניסטר לצבא האוסטרי שאנאיך התפטר, כי היו סכסוכים בינו ובין יורש העצר. כמקומו נתמנה המצביא הכוסניא אופנברג. — הר העש אטנא לא האי זיציליא טריק

לכות אש ואפר ואכנים נתכות לכל סביבותיו ומכסה את השדות והכרמים והכפרים.

*

התמעטות היהודים בפרוסיא. נגלו תוצאות ספירת העם של השנה שעברה כמדנית פרוסיא. הפרוטסטנטים והיהודים הולכים ומתמעטים והקתולים הולכים ומתרבים. בשנת 1871 היו כפרוסיא בתוך אלף נפש 649 פרוטסטנטים, 336 קתולים, 13 יהודים, ובשנה שעברה נמצאו רק 618 פרוטסטנטים, 10 יהודים, אבל 363 קתולים.

ערילת הדם ברומוניא. השכועון הויני זאנג-אונד מאנטאנצייטונג, החשוב בכל השכועונים בעיר הממלכה והעומד כיהס קרוב אל המניסטריום לעניני חוץ, פרסם כדבר עלילת-הדם כרומוניא דברים הראויים להאמר גם בעתון עברי. אלה דבריו בקצור: לפי המופת הרוסי נסו גם כרומוניא גרות את ההמון ביהודים בכח עלילת-דם. העתון "וויאטורול" הביא פרטים מן הרצח הרתי, שעשה הסוחר היהודי פינקלשטיין לגער אשכנזי. הכיאהו כערמה אל ביתו והקיז דמו, להשתמש בו לצורך דתו. לא היינו שתים לב להכל כזה, לולא היה העתון ההוא ארגנו של יונל כראציאנו, שהסגיר כמרמה את החכם המדיני דמיטר סטורדזא בכית משגעים. למען יהיה הוא עצמו ראש המפלגה הליברלית ואחיב שכר קושרים ככספו לעורר את האכרים למרידה תתרה כמלכה, כי יגרשוהו ובוה נעשה ראש המניסטריום. מתנגדיו טאשיטים אותו כתועבות גדולות בעים מקומו בכית האסירים יהוא סנהל המפלגה הליברלית ומאשים את היהודים כרצח דתי, להביא עליהם שואה וכל זאת ככדי לשוב על כסא המניסטריום, כמו שהורם למניסטר בשנת 1907 בעוררו את האכרים לרצח ולשוד. אך יש לקוות שהפעם תמצא יד הממשלה הנוכחית של קארפ להפר מהשכנתו בעוד מועד כפרסמה בתוך העם את בונת הוד, המשקר ככונה להגיע לגדולה.

המתחתנים בגוים. כחדש יולי נשאו ליו יהודים כאונגרן נשים נכריות וליד כנות יהודים נשאו לנכרים.

הריגת יהודי. כזלוטשוב דקר איש הצבא המתנדב יאקובוב את הד"ר אקס בכית קוה אחרי ריב דברים של חבל. הנפצע מת אחרי שלשה ימים ביסורים קשים. הרוצח, פקיד חכרת אחריות, נתפש ויעמוד לפני כ"ד של יבא.

והריקותי אהריכם חרב. בהורי ירושלם, כבורחים מן הארץ כהסתת מיסיונרים ככששם עבודה (אעיפ שיש להם די עבודה בארץ עצמה כמושכות, אלא שאין לפי כבודם לעבוד אצל אחיהם) נפלו כיד שונאיהם כספינה, שהוליכתם לאוסטרליא. נוסעים יונים כהום וכזוום לעיניך רכ החובל הצרפתי. אולי יבירו עתה אחינו כירושלם להיכן יוליכום פיינגולד וחבריו המיסיונרים, המתנכלים לנשל את היהודים מעל אדמתם.

אליהו ספיר. כיפו גוע פתאם מר אליהו ספיר מנהל האנגלו-פלשתינה-כנסה. הוא היה כן בנו של הרב החכם ר' יעקב ספיר, הנודע כמסעיו כאזיא בין אחינו הנדחים וכספריו "אבן ספיר". המנוח היה יליד ירושלם ובעל כשרון גדול, בקי כלשון הערבית וכספרות העברית. פעל הרבה להרחבת הישוב וגם כספרות עסקי חבר שני ספרים לידיעת איי. כן מיג שנה היה. עמוד היטיץ היה הנפטר להישוב החדש בארץ יהודה, כהייתו יליד הארץ ונתן טורקיא ושקרן גדול כעבודתו לא היה מקצוע אחד כעבודת הצבור, שלא נטל כו ספיר חלק כראש. גדול האבל כא"י על מות העסקן החרוץ הזה כדטי ימיו ואין תמורתו.

המרת הדת בטורקיא. דומה היהדות כטורקיא לזו שנפולץ כעמידתה כמקום אחד זה מאות בשנים. דרכי החיים לא נשתנו ועמהם גם כחסרונות והמשפטים הקדומים. לכן לא נתפלא שישנן תקלות, שאחינו הספרדים שוים כהן ליהודי פולץ, ככל הארצות באירפה ישנם פושעי ישראל רחוקים מן היהדות, אשר כסוף ינתקו גם את הפתיל האחרון, המחברם עם אחיהם ויצאו מן הכלל. אבל אין כפשיעה הזאת הכדל בין זכרים לנקבות. אבל קללה מיוחדת רוכצת על היהדות כפולץ וכטורקיא, שמומרים זכרים הם מקרים כודדים, אבל הנערות מרכות להמיר דתם. יהודי פולץ מתאוננים על

הניירות הקתוליות ושליחיהן. הארכים לנפשות כנותיהם לקדש כזה שם דתם; אבל מי זה אורב לנפשות כנות הספרדים? כידוע אין המחמדים מצויים ועומדים לרכוש נפשות לדתם ואין להם מוסדים לתכלית זאת ומעשים ככל יום ככל כולגריא, טורקיא ואפילו כא"י, שנערות יהודיות כורחות מכתי הוריהן והולכות אחרי עונגיהן. מי החייב?... המלמד את כתו תורה כאלו מלמדה תפלות. כמצוה הזאת אחוז פה ושם ורכים חללים הפילה הטעות הזאת, כי לא לשם מצוה נאמרה המליצה, אלא גוזמא בעלמא היא כאלפי מליצות אחרות כתלמוד.

בגרוב. לאסון היהודים היה הורגו של סטולפיץ מורע היהודים, וזה גרם להוסף חימה ולחדש את השאיפות לפגרומות, שלא יכלה עליות הדם כקיוב לעורה, אף שכגורוב עצמו לא זכר אף רגע את יהדותו ולא כתור יהודי עשה מעשהו ומכ"ש שלא נועץ עם היהודים ולא נשלח מהם. אלו היו היהודים מסודרים וכל אחר היה מרגיש את האחריות על מעשהו לפני עמו, לא היה איש יהודי עושה דבר כזה, להביא את כל עמו המפורז והחלש פסכנה. אבל אין ביהודים הרגשת הערבות, כל אחר עושה על דעת עצמו מה שטוב בעיניו. וכגורוב זה לא רס שלא היה יהודי, אלא היה איש סודה של הפוליציא הפוליטית וכמה פעמים הלשיץ על סטודנטים יהודים וססרם בידי נותני לחמו שרי השוטרים. ופתאום בקיש להתרצות אל חבריו מלפנים המורדים וקבל מהם שליחות, להרוג את ראש הממשלה. — אכי אכיו הסופר היהודי כהרב המיר דתו, אכיו שב ליהדות, אבל הוא, כתור חצי רבולוציונר וחצי מרגל מכיר לפוליציא, לא ידע כלום מן היהדות כשמוע אמו הזקנה את מעשהו, קפצה בעד חלונה כעליה השלישית ונהרגה. — הרב הקיובי הטיל חרם כביהכ"ע על כגורוב, להסיר מעל העדה כל אחריות.

האנטישמיות בחיפה. שנאת היהודים כא"י מתהילד לקבל צורה פולנית. הערבים הנצרים עישים להם חניות בחיפה, לכל יצטרכו הערבים לקנות דבר מידי היהודים. תגרות בין ערבים ויהודים מתעוררות ככל הגליל יום יום ע"י תואנות וגולות וכנבות.

סוף בוזו היהודים באנגליא. בעיר טרעדינגאר כאנגליא היה ככר משפט בוזו היהודים. כלם נשפטו למאסר מן חרש אחד עד שלשה חרשים. כאשר הולכיכם השוטרים למסה"כ, להביאם אל בית מאסרם התנפל ההמון על השוטרים ונדפום והתרו כפרעות חרשות. ממחרת כאשר הוליכו השוטרים בוזיים אחרים, סקל ההמון את השוטרים כאכנים. אח"כ כאו אנשי צבא וגם אותם סקלו עד שגרושום כחרכות שלופות. שגנו השם. כארסה הזמנו ארכעים אדנוקטים יהודים לכ"י"ד שר ענשים על אשר התכנו כשמות נוצריים.

אכזריות. על-אדות, רשעה, שאינה מצויה ביהודים מעולם, מספר "אונזער לעבען", כי נשתה בעיר כרעיון פלך פטריוקוב כפולץ מאת השוחט-החזן משה שטערנעס. כ"ג שנה דר עם אשתו, שילדה לו י"ג ילדים וזי מהם חיים. כסוף נמאסה בעיניו והוציא עליה קול, כי יצאה מדעתה, הסגיר אותה כחדר לכדה, ענה אותה כרעב וכמכות רצה, הקים עליה את שומר כיה"ק לשמרה ולהכותה ודרש מאת רבנים, לתת לו רשיון, שישא אשה אחרת. הרבנים צווהו להביא תעודה מאת רופא' כי משוגעת היא, אך הרופאים מצאוה כריאה. כסוף הושיב כ"י"ד ופסקו שיתן לה כסף לרפאותה מן המכות והרעב וישוב לגור עמה חצי שנה ואם ימצאנה משוגעת אז יתנו לו הרבנים היתר לקחת אחרת. האכזר הוסף ליסר את אשתו כמכות ולסגרה לכדה. לימען תמות או תצא מדעתה ואח"כ הושיב לו כ"י"ד של שלשה מלמדים והם נתנו לו היתר לישא אשה אחרת. ככתב הזה סכב הרשע כערים וקכץ לו התימות מאה רבנים וכישובו גרשו את אשתו מכיתו ונשא אחרת. האשה האמללה סוככה עתה כעירום וכחסר כל ומזמינה את בעלה ועוזריו לכ"י"ד של ענשים. עתה מצא גם רב העיר, כי שחיתת האכזר פסולה ותפלתו תועבה. עד כה לא רצה להתערב.

חידוש. ווא אף : מדוע תקנו לכל הסועדים פיוט לתפלת ערבית וראש השנה יוצא מן הכלל כבער : וסרוע לא תקנו לקרוא את ההלל כהג הזה והלא גם ראש חדש הוא כאלא שלוכר חידוש העולם, שכברא כר"ה, צריכים לעשות איהו, חידוש ואין חידוש גדול סזה.

ימת המצפה

הארם העברי

סאת ד"ר ש. מ. מלמד.
(סוף.)

איני מאשים את סופרינו הצעירים. לא מזדקף לב הם עושים מה שהם עושים, אלא על ידי הכרח החיים. החיים החדשים משמשו את צורתו של היהודי ומה שאין בחיים אין בספרות. הסופר העברי הצעיר המסתכל בחיים רואה לנגד עיניו אטומים סוציאליים נכדלים איש מאחיו ורוחקים זו את זו, אנשים בלי צורה טיפוסית כללית וחברה יהודית בלי פנים ובלי גוף ואת אשר הוא רואה בחיים הוא כותב בסגור. הטיפוסים הישנים, כמו החסידים, בחורי הישיבה, הנבאים הדיספוטיים, המשכילים הכופרים וכל מיני החיות המשוונות, הנמצאות בעולמו היהודי הקטן, כבר תוארו אחת ושתים במעט או ברכ כשרון ואינם לוקחים את לבו של הסופר הצעיר ובפרט אחרי שעבר זמנם אינם עוד גורמים ככירים כמאז. הטיפוס העברי החדש טרם קם וכינתים "נמצאים" אנהנו במצב של תסיסה ולהחברה היהודית נעדרה אותה הטיפוסיות והאישיות, הנכראת על ידי כל קבוצה וקבוצה. ואותה אי-הגונות של חיינו בולטת מתוך ספרותנו העברית ההדשה. קראו נא את ספורי משוררינו הגאונים, שהם גם מספרים בעלי כשרון, ספורי ביאליק ושניאור! הראשון מתאר טפוסים יהודים בודדים, שאין ללמד מהם על הכלל והשני, שניאור, מתאר בכשרון רב אנשים ודברים, שאין להם יחס פנימי אורגני ליהדות דוקא. הצד השווה שבהם, שלשניהם לא עלה להוציא יצירה בכלטריסטית, שתהיה לה איזה ערך לאומי-כללי. בספרות אין יש מאין ומה שלא נמצא בחיים עצמם לא יוכל להבלט מן הספרות, אפילו אם תהיה הספרות כולה אידיאליסטית סימבולית.

ואותה הערכוביכה השורה בחיינו החברתיים, אותה האי-טיפוסיות, שבה מצטיינת הספרות העברית החדשה, נמצא גם בחיינו המדיניים. היסוד הראשון והעקרי בכל חיים מדיניים שד פבוצה ידועה הוא היחס הכללי של כל חברי הקבוצה להכלל. היחס הנורמלי של חברי הקבוצה להכלל מביע את השאיפה לקיום העצמי של הכלל. אין מפלגה אחת באשכנז או בצרפת או במדינה אחרת וגם המפלגה הסוציאליט במשמעו, שלא תשאף לחזק קיומו של העם האשכנזי, הצרפתי, האנגלי וכו' הלאה. בלי שאיפה כזו מצד כל חברי החברה אין פוליטיקה לאומית ואין פוליטיקה כלל. החפץ של כל יחיד וחבר של הכלל להמשיך את הקיום של הכלל — זהו הגורם היסודי של כל פוליטיקה. ומה אנו רואים אצלנו? רק מעוש קטן של יהודים פועל בזמן הזה בעד העתיד הלאומי והמדיני של היהודים, בעת שהרוב הגדול מתיחס בשוויון-נפש להשאלה היסודית: "איך נחיה מחרי" ואינו דואג כלל להמשך הקיום של הלאום העברי. חיינו המדיניים הנוכחים דומים לנהר גדול, שהוא מלא דגים, אבל רוב הדגים הם מתים... וחלק גדול מהם היא מורעל ומרעיל את האחרים. מספר גדול של יהודים מתיחסים לא רק בשוויון-נפש לשאיפותנו הלאומיות והמדיניות, אלא באיבה ושנאה וחותרים חתירה תחת חומת קיומנו. אין עם על כל כדור הארץ, שיהיה לו מספר גדול כזה של בוגדים ושונאים פנימיים כמו לעם ישראל.

בבואנו להתוכח עם מתנגדינו באספות פומביות, אז מונים אנחנו את חטאותיהם וקוראים להם: אסימילטורים, עבדים, בוגדים ועוד שמות יפים כאלה, כי כן דורשת האגניטציה או הפרופגנדה. ובאמת הם בוגדים ועבדים ואם ילמורים מכווערים, אבל נשים נא אל לבנו: האם נתקלקלו בה מידעיה, משאיפה לבגד ולהביא כליה על עמם? אין איש שיחשדני במשא-פנים למתבוללתינו, אבל אין לי העז להחליט, כי הם, חלק גדול של עמנו, שהם בשר מבשרנו הם בוגדים בידעיה ולתיאכון, פושעים בכונה, לחולל פשע וחטאה. אין לי העז להחליט, כי אפילו היותר רעים של המתבוללים, כמו ריינאק, גייגער ומזמפפורי, עושים

את מעשיהם המכוערים בכונה להרוס ולהחריב... אין לנו הצדקה להניח, כי חלק גדול מישראל מסומו בבית האסורים או על התליה... וגם הרוב הגדול של אחינו, המתיחס בשוויון-נפש לשאיפותינו המדיניות, לא מרוע-לב הוא עושה זאת ולא בכונה אינו מצרף את כחו לכח הכלל. אלא מה? איך נבאר את החזיון המעציב הזה, שאין דוגמתו בכך אומה ולשון? על השאלה הזאת יש רס תשובה אחת נכונה: אין אדם עברי בתור טיפוס סוציולוגי במציאות. האדם העברי של הדור הישן נאבד והאדם העברי החדש עוד לא בא למלאות את מקומו, ומכיון שנעדר לנו כעת המעין, שממנו נובעים החיים בכך הופעותיהם, כלומר האדם העברי הטיפוסי, האדם העברי הכללי, שיגשם מעט או יותר את תכונותיו וסגולותיו של העם היהודי, דומה החברה היהודית הנוכחית לנהר, שמימו עומדים, שאין בו לא גלים ולא דגים חיים, לא צורה ולא אפיו... ברגע הזה אנו תלויים באויר; יש לאום עברי, אבל אין איש עברי, יש ספרות, שנכתבה עברית, אבל אין בה טיפוסים עבריים, יש מדיניות יהודית, בלי המון יהודי — ובכל פנה אך חירות וסתירות. כמובן אי-אפשר שישאר המצב כמו שהוא וכדאי תבאר ותחפחח לאט לאט גם הצורה החדשה. אבל כדי לדעת איך אפשר למעט את ימי התסיסה, עלינו להתבונן בהסבות, שהסבו לאברן הצורה של האדם העברי ואיזו גורמים היסטוריים פעלו לכליון האישיות העברית הישנה, כלומר זו של הדור העבר. בשאלה הזאת ארין במאמרי הבא.

לונדון י"א אלול התרע"א.

ראשי-השנה ויום-הכפורים.

מבקרי-המקרא — שכמעט תמיד דבריהם שטחיים ולא ירדו לעמט-הענין — מחפאים דברים בלתי נכונים על-אדות שני המועדים האלה, לאמר: כי נתקנו בזמן מאוחר הרבה, במענם: "כי כמה פעמים נזכרו המועדים בתורה ולא הוזכרו ר"ה ויו"ט עמהם (שמות כ"ג) — י"ז. ל"ד כ"ג. הדברים ט"ז ט"ז". ובספר שמות סמן כ"ג פסוק י"ד מבליט הכתוב בפרוש: "שלוש רגלים" (שלוש פעמים) תחג לי בשנה, וכן לא נחשבו ר"ה ויו"ט ביחזקאל (מ"ה כ"א—כ"ה) במקום שנזכרים המועדים האחרים. ועוד יש להם טענות אחרות, אשר אביאן להלן. אבל באמת הלא מאמרים ופרשיות שלמות בתורה מדברים ברחבה על-אדות קדמות שני המועדים האלה, הלא הם: ויקרא ט"ז א' — ל"ד. כ"ג כ"ג — ל"ב. כ"ה ט'. במדבר כ"ט א' — י"א. שמות ל' י'. וכשנענין היטב נמצא, כי כמו שנזכרים במקומות רבים בתורתנו מצוות וחסים חשובים, שהם מעיסרי היהדות, בתור דברים ידועים מכבר בעקריותם, שאין להאריך בהם בן פה בנדוננו מדבר הכתוב בוירא סמן ט"ה על-אדות יום-הכפורים בעל-דבר המסור כבר באומה וידוע היטב, ולכן לא חשש הכתוב להודיע בתחלת-הפרשה זמן-החדש וכאיוזה יום לחדש יונהגו כל-החקים האמורים בסדר הזה. רס בפסוק כ"ט נאמר, שגם לדורות-עולם יצומו בעשור לחדש כאזרח כגרי. ומ"ש בתחלת-הפרשה: "אהרי-מות שני בני-אהרן" אין הכונה, שרק עכשיו נתקן הדבר הזה, שהרי עוד מקודם, בצווי מלאכת-המשכן ועשית מזבח-הקטרת, נאמר: "וכפר אהרן על קרנתיו (של מזבח-הקטרת) אחת בשנה (ביוהכ"פ), מדם חטאת-הכפרים (פר ושעיר של י"ב) אחת בשנה יכפר עליו לדתיתכם וגו'" (שמות ל' י'). ונזכר ענין-יו"ט עוד קודם לזה בפרשה כ"ט פסוק ל'. ע' כנמקרי-רש"י שם, שלפי דברי-המזרחי יוצא הדבר בהכרח ממשמעות-הכתוב. וכשנתבונן על ב' המקומות האלה (כ"ט ל' ול' י') נראה מקצור-הלשון ומסתימת-המגוון, שהוא מדבר כמו על ענין ידוע ושאינו צריך הארכה ובאור. ולא נאמר אחרי מות שני בני-אהרן, רס לתפף-האזרה ולברור-העניש, שלא ימות בדרך שמתו בניו. וזהו לדעתי כונת הכרייחא רת"כ המובאה בפירש"י על התורה (ויקרא ט"ז א'). והנה"ו בבאורו לא ירד לעמק-האמת כזה. גם מלשון-הכתוב (במדבר כ"ט י"א): "מלבד חטאת-הכפרים" (שהלשון מקוצרת הרבה) נראה את אמתת-הדברים שאמרתי: שהיה הדבר ידוע ואין צריך הארכה ובאור.

גם בנוגע ליו"ט של ר"ה נמצא מעין האמור: בפי אמור (ויקרא כ"ג כ"ד) כתוב: "בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון, וזרון תרועה וגו'". ובפרשת פינחס (במדבר ב"ט א'): — "יום-תרועה יהיה לכם" (ראה ר"ה כ"ט ב'). גם כזה ימענו מתנגדינו כי התרועה בר"ה צריכה להיות בחצוצרות (ע' ר"ה פ"ג מ"ג) ורק על-הקרוב. עפ"י הכתוב: וכיום-שמחתכם ובמועדיכם ובראשי-חדשכם ותקעתם בחצוצרת על עלתיכם ועל זבחי-שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם וכו' (במדבר י' י'). ומ"ש: זכרון-תרועה הוא עפ"י האמור: "והיו לכם לזכרון". אבל אם-כן הוא, מדוע לא נזכר דבר זה רק ביו"ט של ר"ה, הלא בכל המועדים וגם בראשי-חדשים צריכים לתמוע בחצוצרות בעת הקרבת-הקרבת? גם מ"ש: "זכרון-תרועה" אין לו כלל-מובן, שהרי הזכרון אינו רק המסובב מן התרועה (וכמ"ש גם בפסוק ט'): "והרעתם בחצוצרת ונזכרתם לפני-י' אלהיכם", ופה צריך לצוות על התרועה ולא על הזכרון המסובב ממנה?

אכן ישנם בספרי-הקדש שרשים ותבות הרבה שלא נבאו על אמתתם, מפני שכבר הורגלנו כהוראתם הנושנה ונרמה שבאופן אחר אי-אפשר להיות. ולבי אומר לי, שגם פה נקרה ענין-כזה. בריה כיו א' גרסינן: "מאי משמע דהאי יובלא (במשך בקרן-היובל" ריהושע ו' ה') לישנא דרכא (איל בלשון התרגומים" בכל מקום) הוא? רתניא, אמר רבי עקיבא כשהלכתה לערביא היו קורין לדכרא יובלא". וע' עוד יהושע ו' ד', ו' ח', י"ג. ומה נקרא גם השופר עצמו בשם יובל- (במשך "היובל" שמות י"ט י"ג). ושנת החמישים שתוקעים בה בשופר" לסמן דרור וחרות, נקראת בשביל זה בשם "יובל" (ויקרא כ"ה. ע' רש"י שם פסוק י'). ודבריו נכונים ואמתים. והנה"ו האריך הרבה בפלפול והעלה חרם בידו). והואיל שלשון-עבר ולשון-ארם אחיות הן וממקור אחד מוצאן, אחשב בצדק שזכרון- (דכרון) תרועה, הוא כמו = יובל-תרועה = שופר-תרועה (ויקרא כ"ה ט'). ויש לשרש זה משקלים שונים. ואם לא נמצא עוד בהוראה זאת ובמשקל כזה בסה"ק, נאמר שנמצא רק פעם אחת פה (ע' דרדוק-שפת-עברי לשפינוזה, העתקת דר. רובין, צד 36, 65, 71 ועוד). ובכל-אופן בא הכתוב להורות: לתקוע בריה בשופר" בלי-ספק, שהרי המשורר מעיד על אמתת-הדבר הזה, באמרו: "תפעו בחדש שופר בכסה ליום-הגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי-יעקב". שמוסב על יו"ט של ר"ה עפ"י הסכמת-כל-המפרשים וע' ר"ה ט"ז א', ב"ו ב', ל"ד א' ועוד. והואיל שאנו רואים, כי התורה מזכירה על דבר ר"ה בדברים סתומים ופצרים, יש להוציא משפט ברור, שענין-ראש-השנה היה ידוע ומסור באומה ולא היה מן הצרך לכאר הרבה ואני מוסיף עוד כזה, כי לאשר שנינו בריה (פ"א מ"ב): "בארבעה פרקים העולם נדון וגו', בריה כל באי-עולם עוברים לפניו כבני-מרון וכו' וכפי הנראה מסתימת לשון-המשנה היה זה ענין מקובל באומה מזמן קדום, ועוד יודעים אנחנו, שחדש-תשרי הוא ראש-השנה לשנים לשמטין וליובלות (ע' ר"ה פ"א מ"א. וכבבלי ח' א' ב') כמפורש במקרא כמה פעמים (שמות כ"ג ט"ז. ל"ד כ"ב. ויקרא כ"ה ט'). הדברים ל"א י') ומפורש גם במקרא, שבר"ה מתחיל זמן-הפקידה (דברים י"א י"ב. וראה ר"ה ח' א' ט"ז ב'). לזאת ברור הוא, שענין-השופר הוא בשביל לעורר את לב-העם, שייטיבו את דרכם וישוכו מעונותיהם ביום-הפקידה והמשפט כמ"ש: "ותקע בשופר והזהיר את העם (יחזקאל ל"ג ג'). "כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וכו'" (ישעיה נ"ח א'). אל חכך שפר — יען עברו בירתי וגו'" (הושע ח' א'). ע' עוד לזה ר"ה כ"ו ב' וכיד החזקה להרמב"ם הלכות-שופר פ"א. ומובן היטב לפ"ו (גם לפי פהרת-המשמעות) — שיוהכ"פ נגרה אחרי ר"ה, שאם היטיבו האנשים את דרכיהם (במשך-הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ) אז יסלח לחם הקביה את עונותיהם ביום-הכפורים. ע' ר"ה ט"ז ב', י"ח א'. יומא פ"ה ב' פ"ו א' ב' ועוד. — מעתה יתכן מאד, שלכן לא חשב בפי משפטים, בפי תשא ובפי ראה את ר"ה ויוהכ"פ בין-ההגים, לפי ששם לא חשב דק את ההגים הטבעיים = חגי-האכרים ועובדי-האדמה, משאיכ ר"ה ויו"ט, שהם הגים רוחניים (ליטורגיים) ודתיים מהורים, ומקומם במקום-ששוכם את כל-המועדים

הנני מכרך את ידידי החשוב מר אלטר אנפאנג לארוסו עם מי טוני אבראהם כמיזם מעומק לבי. יעקב וועזענפעלד — קראקא.

הננו מכרכים כמיזם ובכוחי את רענו מר אלטער אנפאנג פה לארוסו.

פינחס ראפאפורט, נפתלי געלדזעהלר קאלבושאווא.

מקרב לכבי אביע כמיזם ובכוחי לרעי היקרים מר אלטר אנפנג בקולבושוב לארוסו ולמר שלום רייך ברידי לארוסו. יעקב טענצער — קולבושוב.

מז"ט לך מר אלטר אנפאנג יקירי לארוסך. זעליג מעסינג — קאלבושוב.

תזל כטל ברכתי כמיזם לרעי יקירי מר אלטר אנפאנג לארוסו. מנדל רייך — קולבושוב.

אני מכרך בחבה כמיזם את חברי היקר מר אלטר אנפאנג לארוסו. יצחק קירשבוים — קאלבושוב.

הננו מביעים כמיזם ורב אושר לשיב מר אלטער אנפאנג לארוסו.

משה גראבשריפט ורעיתו — קאלבושוב. את רעי היקר מר אריה ליב גאלער ברימנא אני מכרך כמיזם לחתונתו.

יצחק דריללמאן — דיסלדורף.

מעמק לכי אכרך כמיזם את ידידי מר שלום ראטשטיין פה לחתונתו עם מי רבקה גאטעסמאן בדולינא. משה ברעטלער — פעטשעניוין.

מעומק לכי אכרך כמיזם את רעי החביב הרב החרף סויה שמעון הערץ ראביד דויקוב שליט"א לככלו הורמנא מצוינה מגדולי דורנו.

אברהם יאללעש — טרנוברוג.

ברגשי גיל ואהבה נביע כמיזם ובכוחי לרענו החרף מר סלמן הערץ בן ההיג הראביד פה להשיגו היתר הוראה מאת חכמי זמננו.

חיים גאלד, מאיר זוקינבראר — טרנוברוג.

כמיזם ורב אושר הנני מכרך מלב פנימה את מר זיינבל וואלף לארוסו עם אחותי מי גלדה. מז"ט לחורי. יצחק אלימלך סג"ל הורוויץ.

מפנימיות לכי וברגשי אהבה ארחש כמיזם לרעי יקירי מר זיינבל וואלף לארוסו.

חיים וואלקאן — אושפיצין.

מעמק לב אביע כמיזם לרעי הנכבד מר זיינבל וואלף לארוסו. יוסף פערטיג — אושפיצין באהבה ובשמחה רבה אכרך את הזוג מר צבי וחנה פאנר כמיזם לחתונתם.

שיב צבי ורקר — סי ווישניא.

לאלה שברכוני כמיזם לארוסי הנני משיב תורת הנלכבה ואברכם בברכת שנה טובה ומאושרה. חיים ביישפעל.

מז"ט לחברנו מר יצחק ברוינפעלד לארוסו. ישעיה גאלדפינגער, מנחם סאכעל.

את כל ידידי אוהבי ומיודעי אכרך בזה בכתיבה וחתימה טובה וברוב שלום ושפע ברכות, שלום ושפע ברכות לשנה החדשה ואתן על קהיק סך שני כתרס. משה לנדא — מולומיא (ראמלערופקא).

את כד קרובי ומיודעי וכל הבאים עמי בכרית המסחר הנני מכרך בברכת כוחיט ובשנה טובה ומכורכת. יהושע באסעכעס — לבוב.

ליבל מויבש, סגן הדירקטור של החברה ההולנדית לאחריות החיים (נידערעלענדישע לעבענס-פערוזיכערונגס-געזעלשאפט) בלבוב מכרך את כל החברים לדעה, אנשי בריתו, ידידיו ומכיריו בברכת כתיבה וחתימה טובה.

הנני מכרך מעמק לכי את כל קרובי ידידי ומיודעי בברכת כוחיט ושנה טובה ומאושרת.

נתן נטע האכער — קאמארעשטיע — סלאבי. הנני מכרך את הורי האהובים ואת כל חברי ומיודעי בשנה מאושרת ומכורכת.

י. גלרנר — וויין.

את כל קרובי מכירי ומיודעי הנני מכרך ככוחיט. אברהם הלפנט — טשעביניא.

זאב ווייך ורעיתו ביגילניצה מכרכים לראשית השנה הכאה את כל קרוביהם ומכיריהם ככוחיט ושנה מאושרה. כרטיסים פרטיים לא ישלחו ותודה מראש לאלה אשר ישלחו לנו.

במקום כרטיסים. לראשית השנה הנני מאחל לקרובי ומיודעי כתיבה וחתימה טובה ושנה טובה ומאושרת.

רוד לנדא — פרמיסלא.

ברגשי אהבה וידידות הננו מכרכים כמיזם את רענו וחברנו לדעה המשכיל מר משה ליב טענקים לארוסו. ביד בעזען, נ' פראגע, לי נאכבאר קאזאווא.

הננו מכרכים בחבה וכידידות את שיב וידידנו מר אברהם וואכסמאן לארוסו עם מי פרידה זיידן בקראקא כמיזם.

האחים חיים וליבוש זינגער — טרנוב, מעומק הלב, מסתר הנפש אביע כמיזם דחברי ורעי מנוער מר מרדכי כהנא לכאו בכרית האירוסין עם מי מלכה רעטער בסאדאגורא. מז"ט להוריהם.

מיכל שמערן — גרוימאלוב.

הרינו מכרכים כמיזם את דודנו הגביר מר יהודה אורנשטיין לארוסו גיסתו מי רבקה כלאק עם מר שמעון וואנדערער בצרופ ברכה מיוחדת לאבות החתן והכלה.

שלום שארף ורעיתו — קראקא.

תזל כטל ברכתי כמיזם לאחי מי שמואל זאנבל לכאו בכרית האירוסין עם מי גלדה הורוויץ.

שרנא וואלף — אושפיצין.

ברגשי אהבה הננו מכרכים את רענו מר ליב טעפער כמיזם לארוסו. מז"ט להוריו.

גציל צימרמן, אברהם גטליב — לובאמשוב.

תזל כטל ברכתי כמיזם לידידי היקר והנכבד מר אהרן מאנדל כבוששאמש לארוסו עם מי חנה יטאק בסקאלא. פייוו שטערנבערג.

(פי אמור ובפי סינחס). ובנגוע ליחזקאל, הרי לא מנה גם את חג-השבועות ואת יום השמיני של החיים, שהוא חג-עצרת. אכר כיון שהיה הרבר במראה ובחזון (מי א' ג') צריך לסרוא את החסר בין השמיני... אבל חוץ מזה הלא יש בספר הזה הרבה דברים, שהם כנגוד לחקי-התורה. ע' מזה שבת יג ובמנחות מ"ה באריות. ואין באן מקום דהארץ בזה במקום שידובר ביחוד מריה זיוהי"פ. (סוף יבא.) מ. י. הלמן.

מן המזרח.

הסכמת רוב צירי המזרחי בוועדה הברלינית להשאר בתוך ההסתדרות הציונית, הוכיחה, כי האחריות בעד התפתחות עבודת התרבות בארץ ישראל גדולה היא מאד והשאיפה הזאת אל הקולטורה היא תולדת התקופה הזאת ואי-אפשר להמנע ממנה ודורשות דישאיפות האלו להסדר ע"י סדר נכון והגון, כמו שיאות לימינו אלה, אשר אנחנו חיים בהם. אולם הסדר האמור מחויב להשתוות ולהתאים אל מסורת רתנו, אשר עליה הקרבנו דמנו וחלבנו במשך ימי גלותנו ואשר עליה מגינה הפדרציה המזרחית בכל לבכה ונפשעה ומשתדלת לשנות את הסעיף השני מהחלטת הקונגרס בשאלת הקולטורה.

ההוכחה הזאת הביאה את הרוב להחליט, כי המזרחי לא ישנה את היסוד העקרי, והוא להיות בתוך ההסתדרות הציונית הכללית ולהגן ביתר עוז על שמירת הדת בא"י. רק אז יוכל לבצר את רוח היהדות בא"י ולהקים דור חדש השואף לסגולות עמו וארצה תורתו ויהדותו. הוועדה הכללית תשמיע לאמר: המזרחי יגן על נקודת מכתו באנרניה יתרה. בהחלטה הזאת הופח רוח חיים חדשים במחנה המזרחי וההנהגה של לשכת המזרחי, שהיתה עד כה כפרנקפורט, הועתקה להמבורג-אלטונא ולמנהיגי הלשכה נבחרו: ד"ר פונק, עוה"ד מר דויד ועוה"ד מר מאללער, להם הרשות להוסיף, אם מצאו לנכון, עוד שני מנהיגים. מכתבים נשלחים על שם ראש ההנהגה הדר' פראנק אלטונא, מארקשטראסע 33.

אברהם קרוג	פיינא עהרלבוים
קרוקיעניצע	מאורישים
שלמה פריינדליד	סמארי סאמבור
מאורישים באלול תרע"א	הנצי פארב
זאוואלוב	זאוואלוב
ברכת שנה טובה לכל מכירי, קרובי וחברי לדעה. ראובן פאהן.	
את קרובינו אוהבינו וידידי מסחרנו בכל מקום שהם הננו מכרכים בדרך זו בשנה טובה ומאושרת. משה בראנדעס ורעיתו — קולומיה.	

מיכטיגסטער דיאנדעלס-אונטערריכט

איך ערטיילע אונטערריכט אין איינפאכער אונד דאפפלטער כוכהאלטערע, אין וועכסעל אונד האנדעלסקינדע, קויפמאנישעס רעכענען, כאנדק וועזען או. כאנדקעכענען, האנדעלקארעפאנדענען, גרוינדליכע אונטערריכט אין העבראישער, דייטשער א. פ. י. שער שפראכע זאווי אין עספעראנטא אונד טשעכאגראפיע. דער אונטערריכט אויט גע- טיילט אין צוויי קורזען, יעדער קורז 6 סאנא- טע. נאך יעדעס קורז שטעללע איך מיינע שילער צור פריפונג אויב דער האנדעלסאקאדעמיע אין לעמבערג צו.

איך נעהמע אויסווארטיגע שילער אין פענסיאן אויף. צופרידענהייט גאראנטירט.

M. WUNDERMANN, STRYJ
k. k. Gerichtl. Sachverständiger
Waren u. Bankbuchugn.

מורה

היודע ללמ היטב גמרא תנ"ך ועברית הבקי בשפת המדינה מבקש לו משרה. לפנות עד אחר לחדש אמשוכר אר

N. KOHN, BORZECIN.

Newyorker Germania
Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,747.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— } 13,934.003.—
Reserve v. früheren Jahren für Dividende 11,718.647.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polize frei verfügen, gemäss der in der Polize ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

כשר געזעפעטט לפסח

ראהעם הויטען עם פלוסטער אונד גע- קאכטעס שמאלין, ליעפערע טעגליך פרישעס

Juda Zins in Hustafyn (Galizien)

פריזע, הכשרים ותעודות מהרבנים הגאונים מפערמיסלא וסמרי שליט"א ומהגאון מברעזאן זצ"ל, זענדע אויף פערלאנגען.

מורה

פנוי בן כ' בקי היטב בתנ"ך, בעברית, באשכנזית ובפולנית, יש לו ידיעה בהוראה סבקש לן משרה לחורף בבית פרשי או בכפר לפנות אל:

CH. GRAEBLER, SANOK.

מודעה לאורייתא.

אני נותן לקחים עברים לנערי בני ישראל בספרות העתיקה והחדשה: והרוצה בהשתלמות בנו יפנה אל:

M. J. Heilmann, Podgórze.

האמעל לאנדערעס בקראקא.

הנני מודיע בזה את אחי היהודים הבאים לקראקא כי אני מקבל על חשבונך את בית המלון והמסעדה הידועים בקראקא רחוב שטראדאם 11 ואנחל אותם באופן מודרני בתכלית ההדר והדיוק. כל בית המלון יתחדש מעתה ברהיטים חדשים וכו' כפי דרישות בני המלון המהודרים. השרות תהי' עצהיי'ט ואשתדל למלא רצון אורחי ולהשביעם מורת רוח גם במלון וגם בבית המאכל. המזונות בתכלית הכשרות ליהודים חרדים אפילו למחרת מן המחרת וערכים לחיך וכל איש ימצא פה כל מיני מאכל ככל הישר בעיניו. גם משקים מכל המינים יהיו נכונים לדורשיהם. המחירים ממוצעים. בבית המלון אולם גדול לחתונות לחגיגות ולאספות. מענדל בוימינגער נכד של ר' העשיל בוימינגער ז"ל ובנו של ר' פנהס בוימינגער ז"ל.

ספר נפלא

Cudowny Samouczek Wunderbuch

zum Selbst-Unterricht der deutsch. Sprache in zwei Sprachen (polnisch-deutsch) vorgetragen von JOSEF SAS JAWORSKI Gymnasial-Oberlehrer und MAJER LAUB bekannten Pedagoen. Bis heute 2 Teile gedruckt zu je 32 grosse Seiten. Preis 1 Krone für beide Teile auch Briefmarken werden angenommen. Bei Postsendungen 10 h. mehr. Zu bekommen bei Majer Laub, Krakau Diefelsgasse 9. Hier habt Ihr Gelegenheit, auf eine ungewöhnlich leichte Art die deutsche Sprache im besten Sinne des Wortes, zu erlernen.

כשרה וערכוואארען-פאבריק

Salomon Podhorzer, Tarnopol, Sobieskiplatz

ליעפערט אלע סארטען זעלכוואארען בעסטע כשרה דעליקאטעסע. דיא פאבריק איזט דען מאדערנסטען בעהעלפען אונד היגינישען פארדערונגען איינגע-ריכטעט, וויא עלעקטרישע מראפט א. ז. ו. אונד ערצייגט נור פרימא ווארע בהכשר הרה"ג ר' שמעון באב"ד זצ"ל בן המחבר ספר מנחת חנוך עם בית דינו.

Erstes und Grösstes Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלעריטערער דער גראמאפאן אקציען - געזעלשאפט מיט מארקע שרייבער דער ענגעל' רעסעסעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט מארקע "ענגעל". 20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער שמעטס אם לאגער רעפערטורטילע אונד ווערקשטעטע אם ארמע. בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. - פרינקאטאלאגע גראמאס אונד פראקא.

לעמבערג, טעלעפאן 2033/II פראקא, טעלעפאן 461

כשרה וערכוואארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכוואארען בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. ו. אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

M. Gutwirth, Krakau MOSTOWA 3.

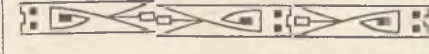
liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen. AUSSER KARTELL.

ניצליך און פראקטיש רשבת

דיא וועלט-בעריהסטע שלאססער-בלעך טשאלענט אפען נייא פעריבעסערט, ויא קאכען אב גענצליך זעמטליכע ראהע שפיווען

ואלען אין קיינע יודישע פאמיליע פעלען גא-ראכטירט 20 יאהר אויסהאלטבאר מיט אביסל האלדקאהלען בעהייצט האלטען זיי הוטצע 30 שטונדען אן. אויף יעדען פלאץ אהנע רעהרען אנצוכרינגען. אין טעפערטע אבטוילונג-גען פיר חלב פיר בשר. בעזיטצע פיעלע טוי-זענדער פרוואט דאנקשרויבען זאוווי פאן רבנים וגאונים ארץ. פרייע: 1 אפען פאן 4 טעפע רע 2 1/2 ליטר 2 חלב 2 בשר 11 קר. דעמא פער 4 ליטר 13 קר. 6 טעפע פער 2 ליטר 2 חלב 4 בשר 12 קר. 6 טעפע פער 2 1/2 ליטר 2 חלב 4 בשר 13 קר. 6 טעפע פער 3 ליטר 2 חלב 4 בשר 14 קר. 6 טעפע פער 3 1/2 ליטר 2 חלב 4 בשר 17 קר. 6 טעפע פער 4 ליטר 2 חלב 4 בשר 20 קר. זענדע געגען פאסט נאכנאהמע. צו יעדען אפען ווירד איין געברויכט אנווייזונג בייגעפויגט.

Josef Perlberger Krakau, Blech-Ofen Fabrikant Breitgasse 14

ליהודים חרדים הנוסעים לוויין.

עלעגאנט מאדערן

רעסטוראנט

ערסטען אנגעם

פערדעסליך כשר פערלעסליך

אונטער פערזענליכער לייטונג דעס רע-נאמיערטען רעסטוראטערס יעהב פינכאס אים פראכטפאלען ניכוי האמעל ניריורה ווען II קליינע שפערלאססע 5. האכצייטען אונד באנ-קעטס ווערדען ביי ציווילפרייען פון אונד עלעגאנט אויסגעפיהרט. רעפערענצען איבער כשרות צור געפל. פערפרינגען.

האמעל ורעסטוראציאן כשר

לבע"ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב רחוב רזעניצקא 13

טעלעפאן נוי 1314

Advertisement for Bismuth Salicylate (Bismuthsalicylat) with text in German and Polish, including 'Sie kauft hier, auch Schorschbrüder', 'Erhöht Ihr Gehalt', 'gratis Probe', and 'Kaufm. Rechnen Kontor-Praxis'.

פרי עין הדר

זה שש שנים, שלקחנו על שגמנו, לחכב האתרוגים מארץ ישראל אך ורק מגני ישראל הכשרים ואין זולתם אשר הורתם ולידתם בקדושה ואף כי כרב עמל ויגיעה דבה ובהיק ממון ודמים הגענו למגמתנו וגם הצלחנו ביה לגרש ממזרי יין הרשעה, המלוכלכים בדם של ישראל מהסתפח בנחלת ד', כי רבים כמובן עטנו דרשו אך ורק לאתרוגי איי לבתי כנסיות ובתי מדרשות. ובשנה הזאת הצלחנו לקנות אתרוגים יפים כמאד מאד ונמכור אותם כפי הרשימה דלמטה:

Table with 2 columns: 'אתרוגים עם פטמות K h' and 'אתרוגים בלי פטמות K h'. Rows list prices for different quantities: 25.-, 12.-, 6.50, 4.-, 2.50 for the first column; 15.-, 7.-, 4.-, 2.50, 1.50 for the second column.

המחירים האלה ביחד את החבישה מעיר לבוב וכוללכים והדמים נשרת את הקונים שלא ע"ם לקים. סוחרי האתרוגים יקבלו הנחה 25% ראבאט. הכל ע"ם מע"ק וניג, כי במאמיסאן לא נתן לשום איש יהי מי שיהי. — אנב אורחא נעורר את קוני יין א"י, שזיהרו בקנותם בקבוקי יינות מא"י, להשיגה, כי יהיו העטיקעטיים, הפקקים והחתימה אך ורק מהפירמא שלנו כזה Palästina Handelsgesellschaft, Lemberg כי כבר פרסמנו את שם הויפן מעיר לבוב, אשר ימכור רוסטער בתור יין א"י וישנם לו סוכנים רבים כמו, אייכרה, קריען וגרינשטיין, אשר ימכרו להמונים בקבוקי יינות בחצי המחיר ובגלל זה יקנו מוונים רבים, לחונות את הבריות מפני כפל הרוח, אשר ימצאו בזיוף הזה. לכן הזהרו מהרמאים האלה החמאים בנפשותם לבלי לקנות יינות זיפנים, כי אם אך ורק בקבוקים אריגינאליים מאתנו.

„PALÄSTINA“ HANDELS-GESELLSCHAFT TIEGER & COMP., LEMBERG.

ידיעה שלמה ומקפת בשפה העברית לכל מקצועותיה ימצא כל אחד, בין שהוא מתחיל, בין שיש לו כבר ידועה מוקדמת הגונה

בל"ב מכתבי הוראה

בשפת הוראה יהודית נדפסים ובאשכנזית-אויטוגרפיס, הכוללים בקרבם חלק הגון מן הספרות בשיר ובפרוזה ואת כל הדקדוק מתחלתו ועד סופו עם חנוכים רבים מאד בכתיבה. פרוספקט מפורט חנם. מכתב לדוגמא 1.05 כתר. האדרסה: שבה וואלקאווסקי קראקא Postfach Nr. 119.

דברי ימי היהודים

בשפת אשכנז של גרין, שלשה כרכים מכונים בכריכה נהדרה. הכרך הא' מראשית ימי ישראל עד חרבון. הכרך הב' מהרבין עד הרמב"ם. הכרך הג' מהרמב"ם עד ימינו. מחירם המצוב 14 כתרים ואנחנו עשינו חוזה עם מוכר ספרים להוריד המחיר לקוראי "המבטחה" והננו מוכרים את שלשת הכרכים לקוראינו בעשרה כתרים מלבד מחיר המשלוח 75 הלר. Admin. „HAMICPE“, Kraków.

ענבים.

גדולים, טובים, מתוקים, העולים על שחקן מלבים, בכל יום חדשים מן הגפנים אני שולח בחבילה בת 5 מילוגרם בעד 2.50 כתרים לכל מקום. L. Altneu Versecz 17 (Ungarn).